

ΗΛΙΑΣ ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΨΕΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ
ΤΟΥ ΒΕΚΙΑΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΕΡΡΟΥΚΑ ΣΤΗΝ ΚΩΝ/ΠΟΛΗ
(1813-1821)

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΟΥ Θ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
(ΝΑΥΠΛΙΟΝ 30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ - 2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2015)

ΤΟΜΟΣ Γ'

ΑΘΗΝΑΙ 2021

ΑΝΑΤΥΠΟΝ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

33

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

33

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΟΥ Θ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
(ΝΑΥΠΛΙΟΝ 30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ - 2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2015)

ΤΟΜΟΣ Γ'
ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

ΑΘΗΝΑΙ
2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, Ὁ Πατρεὺς διάκονος τοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ καὶ μετέπειτα μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόφιλος Βλαχοπαπαδόπουλος καὶ τὸ ἐθνικὸν του ἔργο.....	7
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Α. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Ἀπὸ τὸν 19ο στὸν 21ο αἰ.: Ἡ πολιτικὴ συνέχεια καὶ δράση τῆς οἰκογενείας Πετραλιᾶ ἀπὸ τὴν Δίβρη Ἡλείας.....	15
ΓΕΩΡΓΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ, Ὁ Ἰωάννης Ν. Θεοδωρακόπουλος καὶ ἡ φιλοσοφικὴ ἀνθρωπολογία	33
ΜΑΡΙΑ ΑΘΑΝΑΣΕΚΟΥ, Ἡ εἰκονογραφία τῆς Δανάης στὴ δυτικὴ ζωγραφικὴ ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα μέχρι τὴς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰ.....	53
ΒΑΡΒΑΡΑ ΣΠ. ΒΑΛΑΚΟΥ, Τὸ Ξεμόνι Γουλᾶς στὴ Βάθεια τῆς Μέσα Μάνης	69
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ, ΜΟΥΤΣΙΟΥ ΜΑΡΙΑ, ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ, Οἱ ἀπόμαχοι τοῦ Ἀγώνα ὡς φύλακες ἀρχαιοτήτων στὴν Πελοπόννησο.....	93
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Β. ΒΕΡΤΣΕΤΗΣ, Μπούρτζι: ὀνοματολογικὰ καὶ ἐτυμολογικὰ	107
ΓΕΡΜΑΝΟΣ, Ἡ ἐπίδρασις τῆς ὀρθοδόξου λατρείας τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα εἰς τὴν γλῶσσα τοῦ Λαοῦ.....	113
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΟΛ. ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, Ἡ πρώτη μάχη τοῦ Ἀγώνα τῆς Ἑθνικῆς Παλιγγενεσίας καὶ ὁ πρῶτος ἐπώνυμος Ἕλληνας νεκρὸς.....	129
ΗΛΙΑΣ ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, Ὅψεις καθημερινότητος στὴν ιδιωτικὴ ζωὴ τοῦ Βεκίλη Δημητρίου Περρούκα στὴν Κων/πολη (1813-1821).....	147
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Β. ΓΟΝΗΣ, Τὸ κτιτορικὸν τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου στὴ δίκη τῶν συγκρούσεων τοῦ Φαρμακίδου καὶ τοῦ Οἰκονόμου	179
ΓΙΩΡΓΟΣ Σ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Ὁ ρωσικὸς Τύπος γιὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα 1770-1821 στὴν Πελοπόννησο	205
ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Ἡ μετέπειτα τύχη τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου καὶ ὁ ἐλληνικὸς Τύπος.....	219
ΙΑΚΩΒΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΘΑΥΜΑΚΟΥ, Ἐπιφανεῖς Δημητσανῖτες κληρικοὶ στὴν Ἀθήνα κατὰ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας.....	233
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Α. Ε. ΚΑΛΟΣΠΥΡΟΣ, Ὁ ἀδελφὸς τῆς Γυφτοπούλας: Δοκίμιο γιὰ τὴς ἐθνικῆς σελίδος στὴν ἡρωικὴ ἠθογραφία <i>Χρῆστος Μηλιόνης</i> τοῦ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη.....	243
ΕΛΕΝΗ Ι. ΚΑΝΕΤΑΚΗ, Τὸ σεράι τοῦ Κιαμὴλ Μπέη στὴν Ὀθωμανικὴ Κόρινθο μέσα ἀπὸ τὴς ἱστορικῆς πηγές.....	263
ΣΤΑΥΡΟΣ Γ. ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ, Ἡ συμβολὴ τῆς Μάνης στὸν ἀπελευθερωτικὸ ἀγώνα τοῦ 1821	295

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΠΙΟΣ, Αυτόδιοικητικές ειδήσεις από την ἐπαρχία Γορτυνίας κατά την Ὀθωνική περίοδο (1833-1862)	315
ΓΙΑΝΝΑ ΚΑΤΣΟΥΓΚΡΑΚΗ, Παλιές πρακτικές καὶ νέες ματιές: Μία πρόταση προβολῆς καὶ ἐξοικείωσης μετὰ τὴν πολιτιστική μας κληρονομιά	327
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Σ. ΚΑΤΣΟΥΛΑΚΟΣ, Ὁ ὀπλαρχηγὸς τῆς Ἐπανάστασης Ἀντώνιος Κουμουστιώτης	353
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Κ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ, Τὰ θύματα τῶν ἀεροπορικῶν βομβαρδισμῶν τοῦ Ἄργους κατὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιον Πόλεμον καὶ ἡ ἱατρικὴ περίθαλψη τῶν τραυματιῶν	379
ΤΑΣΟΣ Α. ΚΕΧΑΓΙΑΣ, Ἱστορία καὶ γεωγραφία τῆς ὀρεινῆς μεθορίου Ἀργολίδας καὶ Ἀρκαδίας	387
ΑΓΛΑΪΑ ΚΙΟΥΡΤΣΟΓΛΟΥ, Δίκτυο Μουσείων τοῦ Πολιτιστικοῦ Ἰδρύματος Ὁμίλου Πειραιῶς. Ἡ παρουσία μας στὴν Πελοπόννησον	403
ΕΛΕΝΗ ΚΥΡ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῶν μονῶν Στεφανίου καὶ Φενεοῦ ἐπὶ τὰ ἔγγραφα ἑλληνικὰ καὶ τουρκικὰ ἐκ Ναυπλίου καὶ Ἐπιδaurίας (1703-1797).....	411
ΝΙΚΗ ΜΕΓΑΛΟΜΜΑΤΗ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ, Τὸ οἰκοδομικὸ χρονικὸ τοῦ πύργου τοῦ καπετάνιου Δουράκη στὴν Καστάνια Ἐξω Μάνης	429
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, Ἡ Ναυπλιακὴ ἐξέγερσις τοῦ 1862: Αἷτια καὶ συνέπειες τῆς ἀποτυχίας	459
ΣΟΦΙΑ ΜΠΕΛΟΚΑ, Ἐπαγγελματικὴ ταξινόμησις καὶ ἀπασχόλησις στὸ Ἄργος κατὰ τὰ ἔτη 1879 καὶ 1885. Μιὰ εἰκόνα τῆς πόλεως καὶ τῆς εὐρύτερης ἐπαρχίας τῆς.....	467
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΣ, Οἱ ἐφημερίδες τοῦ Ναυπλίου «Χρόνος» καὶ «Σωτήρ».....	487
ΓΙΩΡΓΟΣ Β. ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ἐκχριστιανισμοὶ μουσουλμάνων καὶ παραχωρήσεις σ' αὐτοὺς ἀκινήτων περιουσιῶν στὴν Provincia di Laconia κατὰ τὴ Β' Βενετοκρατίαν (1687-1715)	515
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΛΟΥΚΗΣ, Ἡ θανάτωσις ἀπὸ τοὺς Τούρκους νεαροῦ διακόνου ἐν πλῶ στὴν Κορώνη καὶ ἡ ἀνάπλασις τοῦ δραματικοῦ περιστατικοῦ στὴν εὐρωπαϊκὴ τέχνη	531
ΣΟΦΙΑ ΠΑΤΟΥΡΑ-ΣΠΑΝΟΥ, Εἰκόνες καὶ ἐντυπώσεις δύο φιλελλήνων Γερμανῶν διανοητῶν γιὰ τὸ Ἄργος καὶ τὴν ἐλεύθερην Ἑλλάδα σὲ ἐπιστολὰς τοὺς πρὸς τὸν Ἀργεῖο λόγιον Δημήτρη Βαρδουνιώτη (τέλη 19ου αἰ.).....	555
ΑΡΓΥΡΗΣ ΠΕΤΡΩΝΩΤΗΣ, ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΟΡΩΝΑΙΟΥ, ΑΘΗΝΑ ΚΟΥΤΣΗ, ΝΙΚΟΣ ΜΑΝΙΑΔΑΚΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΟΥΝΤΟΥΡΗΣ, ΕΙΡΗΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ, Ἡ τρίκλιτη τρουλλαία βασιλικὴ Τιμίου Προδρόμου στὸ Ἄργος. Πρώτη οἰκοδομικὴ φάσις αὐτῆς 1822-1829.....	567
ΝΙΚ. Δ. ΠΙΕΡΡΟΣ, Ὁ Βαυαρικὸς Λέων τοῦ Ναυπλίου ἀπὸ ἱστορικὴ καὶ αἰσθητικὴ θεώρησις.....	603

ΓΙΩΡΓΟΣ Θ. ΠΡΑΧΑΛΙΑΣ, Ἡ ἀναθεώρηση τοῦ φόνου τοῦ Πάνου Κολοκοτρώνη. Ὁμοιότητες μετὰ τὴν δολοφονία τοῦ Γ. Καραϊσκάκη	623
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΒΑΛΕΝΤΙΝΗ ΡΗΓΑ, Οἱ ἀγωνιστὲς Πέτρος καὶ Ἀναγνώστης Μακρυπουκάμισος ἢ Μακρυπουκαμίσας καὶ ἡ προσφορά τους στὸν Ἀγώνα τοῦ 1821. Μιὰ πρώτη προσέγγιση	645
ΓΙΑΝΝΗΣ Μ. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ, ΤΖΕΝΗ Δ. ΝΤΕΣΤΑΚΟΥ, Ἡ ἐκπαίδευση τῶν κοριτσιῶν στὴν Ἑρμιόνη κατὰ τὸν 19ο αἰώνα.....	661
ΝΙΚΟΣ ΤΟΜΠΡΟΣ, Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Κόμματος στὸν πατραϊκὸ Τύπο (1882-1895)	667
POMINA N. ΤΣΑΚΙΡΗ, Γιὰ μιὰ ἐλπίδα ἐπιστροφῆς στὴν πατρίδα: Ἀπονομὲς χάριτος ἀπὸ τὸν Βενετὸ Βάιλο τῆς Κωνσταντινούπολης σὲ ἐξόριστους καὶ φυγόδικους τῆς βενετοκρατούμενης Πελοποννήσου (17ος-18ος αἰ.)	689
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΘ. ΤΣΟΥΤΣΟΣ, Ἡ ἀμφίσημη χρῆση τῶν μυθολογικῶν καὶ ἱστορικῶν συμβόλων τοῦ ἀρχαίου Ἄργους: Ἐφημερίδες «Ἀθήνα», «Κρητικὰ γεγονότα» (1833)	715
İBRAHİM ALPER ARISOY, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, Εἰδήσεις σχετικὰ μετὰ τὸν κοινωνικὸ καὶ πολιτιστικὸ βίον τῶν Τούρκων τῆς Πελοποννήσου (17ος-19ος αἰ.)	721
Дмитрий Гавра, пелопоннесская война и стратегические коммуникации Греции	735
Дмитрий Гавра, Ὁ Πελοποννησιακὸς Πόλεμος καὶ οἱ στρατηγικὲς ἐπικοινωνίες τῆς Ἑλλάδας	744
S. MOHAMMAD T. SHARIAT-PANAHI, Christian Albanians and Vlachs in the district (kaza) of Corinth during the Ottoman period	755
† HERBERT SPECHNER, Τὸ Μουσεῖο τοῦ Ὁθωνα, βασιλιᾶ τῆς Ἑλλάδος, στὸ Ὁττομπρουν. Μιὰ γέφυρα μεταξὺ Βαυαρίας καὶ Πελοποννήσου	773
REINHOLD FRIEDRICH, Bavarian internal politics and the refused constitution for Greece in Nafplion February 1833	781
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΗΜΟΥ, Τριστέτσα, ἡ ἰολογικὴ ἀσθένεια τῶν ἐσπεριδοειδῶν ποὺ ἀπειλεῖ τὸν κάμπο τῆς Ἀργολίδας	787
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	807

ΗΛΙΑΣ ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

Νομικός - Δρ Παν/μίου Έδιμβούργου

ΟΨΕΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΒΕΚΙΛΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΕΡΡΟΥΚΑ ΣΤΗΝ ΚΩΝ/ΠΟΛΗ (1813-1821)

Ι. Μία από τις επιφανέστερες οικογένειες της Πελοποννήσου κατά τη διάρκεια της Β΄ Τουρκοκρατίας ήταν η άρχοντική οικογένεια Περρούκα του Άργους¹. Κατά τις παραμονές της Έπαναστάσεως βρισκόταν σε μεγάλη άκμη ο κλάδος του Νικολάου Περρούκα, προεστοῦ της πόλης καὶ τῆς ἐπαρχίας. Από τὸν γάμο του μετὴν Ἀγγελικὴ Σιλιβέργου ὁ Νικόλαος Περρούκας ἀπέκτησε πέντε παιδιά, τρία ἄρρενα καὶ δύο θήλεα: τὸν Ἰωάννη, τὸν Δημήτριο,

1. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει μονογραφία εἰδική γιὰ τὴν παλαιὰ καὶ ἀκμαία αὐτὴ οἰκογένεια τοῦ Ἀργους οὔτε ἐκτενὴς βιογραφία κάποιου μέλους της. Πληροφορίες βρίσκονται διάσπαρτες σὲ ἐργασίες μελετητῶν σχετικὲς μετὸ Ἄργος καὶ τὴν οἰκογένεια ἢ σὲ γενικὰ ἱστορικὰ ἔργα. Βλ. Φωτίου Χρυσανθόπουλου (Φωτάκου), *Βίοι Πελοποννησίων ἀνδρῶν*, ἐν Ἀθήναις, 1888, σ. 68, Δημ. Κ. Βαρδουγιώτη, *Ἡ καταστροφή τοῦ Δράμαλης*, ἐν Τριπόλει, 1913, σσ. 255-259, Τάκη Χ. Κανδηλώρου, *Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρία*, ἐν Ἀθήναις, 1926, σ. 288. Τώρα πλέον πολλὰ στοιχεῖα μπορεῖ νὰ βρῇ κανεὶς στὸ ἐξαντλητικὸ ἔργο τοῦ Ἀθανασίου Θ. Φωτόπουλου, *Οἱ κοτσαμπάσηδες τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὴ δεύτερη Τουρκοκρατία (1715-1821)*, Ἀθήνα, 2005 (σποράδην), καθὼς καὶ στὴ με μορφή βιβλίου ἐκδοθεῖσα διδακτορικὴ διατριβὴ τῆς Ὁλγας Δ. Καραγεώργου-Κορυτζί, *Οἰκονομικὲς καὶ κοινωνικὲς συνθήκες στὴ Βόρεια Πελοπόννησο τὴν εἰκοσαετία 1800-1820*, Πάτρα 2010, ιδίως σσ. 31-52. Στηριγμένες σὲ ἔρευνα τοῦ Ἀρχείου Περρούκα εἶναι καὶ οἱ ἐξῆς δημοσιευμένες εἰδικὲς ἐργασίες γιὰ διάφορα μέλη τῆς οἰκογένειας. Ἡλία Γιαννικόπουλου, «Ὁ Χαραλάμης Περρούκας ὡς ἔμπορος στὴν Πάτρα προεπαναστατικῶς», *Πρακτικὰ τοῦ Ἐκτάκτου Ἀχαϊκοῦ Συμποσίου 2006 (Αἴγιον 26-28 Μαΐου 2006)*, Ἐταιρεία Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν, Ἀθήναι 2009, σσ. 195-218, Τοῦ αὐτοῦ, «Εἰδήσεις τοῦ Ἀρχείου Περρούκα γιὰ τὸν κλάδο τῆς οἰκογένειας στὴν Πάτρα», *Μνημοσύνη*, τόμος 16 (2003-2005), ἐν Ἀθήναις, σσ. 209-231, Τοῦ αὐτοῦ, «Ἡ ἀρχόντισσα τοῦ Ἀργους Ἀγγελικὴ Νικ. Περρούκα (1756-1836)», *Μνημοσύνη*, τόμ. 17 (2006-2009), ἐν Ἀθήναις, σσ. 3-26.

τὸν Χαραλάμπη, τὴν Εὐδοκία καὶ τὴν Εὐγενία. Ἀπὸ τὰ ἄρρενα τέκνα ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Χαραλάμης παρέμειναν ἄγαμοι, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης νυμφεύθηκε τὴν Ἑλένη Βλάση, κόρη τοῦ ἐμπόρου τοῦ Ἄργους Θεοδωράκη Βλάση, χωρὶς νὰ ἀποκτήσουν τέκνα. Ὡς ἐκ τούτου ὁ κλάδος τοῦ Νικολάου Περρούκα ἐντελῶς ἐξέλιπε. Μπορεῖ ἡ οἰκογένεια Νικολάου Περρούκα νὰ μὴν ἄφησε ἀπογόνους, ἄφησε ὅμως γιὰ τοὺς ἐπιγιγνομένους ἓνα ἀπὸ τὰ πλουσιότερα διασωθέντα ἑλληνικὰ Ἀρχεῖα². Τὸ Ἀρχεῖο αὐτὸ ἀποτελεῖ πλουσιότατη πηγὴ πληροφοριῶν γιὰ τὴν προεπαναστατικὴ καὶ μετεπαναστατικὴ ἐποχὴ καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἀποκλειστικὴ πρωτογενὴ πηγὴ γιὰ τὴν παρούσα μελέτη.

II. Τὰ ἔγγραφα ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἐν γένει βεκιλικὴ θητεία τοῦ Δημητρίου Περρούκα στὴν Ὄθωμανικὴ πρωτεύουσα εἶναι ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον ἐπιστολὲς ἀπὸ καὶ πρὸς αὐτόν. Ἀνέρχονται σὲ τετρακόσια (400) περίπου, εἶναι καθ' ὅλοκληρίαν ἀνέκδοτα καὶ βρίσκονται διάσπαρτα στὸ Ἀρχεῖο. Ἡ πρώτη χρονολογικὰ ἐπιστολὴ ποὺ σώζεται εἶναι τοῦ Δημητρίου Περρούκα πρὸς τὸν πατέρα του Νικόλαο καὶ ἔχει ἀποσταλῇ ἀπὸ τὴ Βασιλεύουσα στίς 8 Δεκεμβρίου 1813 (45449)³. Ἡ τελευταία προεπαναστατικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Δημητρίου ἀπὸ τὴν Πόλη εἶναι τῆς 22ας Δεκεμβρίου 1820 (45506). Ὡστόσο, ἡ τελευταία χρονολογικὰ ἐπιστολὴ τῆς μεταξὺ τῶν Περρουκαίων προεπαναστατικῆς ἀλληλογραφίας εἶναι τοῦ Ἰωάννη ἀπὸ τὴν Τριπολιτσὰ πρὸς τὸν Δημήτριο στίς

2. Τὸ Ἀρχεῖο τῆς οἰκογένειας Περρούκα, ποὺ ἀπόκειται ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα στὸ Ἀρχεῖο ἱστορικῶν ἐγγράφων τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος (Ἐθνικοῦ Ἱστορικοῦ Μουσείου), ἀποτελεῖται ἀπὸ 8.000 περίπου ἔγγραφα, τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι τῆς περιόδου τῆς Β' Τουρκοκρατίας (1715-1821). Μέχρι πρότινος δὲν εἶχε συστηματικὰ μελετηθῇ λόγῳ ἐλλιποῦς ταξινομήσεώς του. Ἦδη ὅμως ἔχει ἀρχίσει ἡ συστηματικὴ μελέτη τοῦ ἀπὸ διάφορους ἐρευνητές. Γιὰ μιὰ ἐξωτερικὴ περιγραφή τοῦ Ἀρχείου βλ. Ἡ λ ί α Γι α ν ν ι κ ό π ο υ λ ο υ, «Τὸ Ἀρχεῖο Περρούκα τοῦ Ἄργους», *Πρακτικὰ Γ' Τοπικοῦ Συνεδρίου Ἀργολικῶν Σπουδῶν, Ναύπλιο, 18-20 Φεβρ. 2005*, Ἑταιρεία Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν, Ἀθήναι, 2006, σσ. 333-350, ὅπου καὶ περαιτέρω βιβλιογραφία καὶ βιογραφικὲς πληροφορίες γιὰ τὰ κυριότερα μέλη τῆς οἰκογένειας. Χρήση τῶν προ-επαναστατικῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου γίνεται καὶ στὴ μονογραφία τῆς Ἀ ν α σ τ α σ ί α ς Κ υ ρ κ ί ν η - Κ ο ὔ τ ο υ λ α, *Ἡ ὀθωμανικὴ διοίκηση στὴν Ἑλλάδα. Ἡ περίπτωση τῆς Πελοποννήσου (1715-1821)*, Ἀθήνα, 1996, καὶ σὲ ἄλλες μελέτες τῆς ἴδιας καὶ ἄλλων ἐρευνητῶν.

3. Σημειώνουμε ὅτι οἱ παραπομπές μας στὰ ἔγγραφα γίνονται μέσα στὸ ἴδιο τὸ κείμενο πρὸς ἀποφυγὴ πληθώρας ὑποσημειώσεων. Ἐπειδὴ μοναδικὴ καὶ ἀποκλειστικὴ πρωτογενὴς πηγὴ μας εἶναι τὸ «Ἀρχεῖο Περρούκα» ἢ «Βαρδουνιώτη» ἢ «Ἄργους», ὅπως κατὰ καιροὺς καὶ ἀπὸ διάφορους λέγεται, γιὰ λόγους συντομίας δὲν χρησιμοποιοῦμε τὴ συνηθισμένη συντομογραφία Ι.Ε.Ε.Ε. μπροστὰ ἀπὸ κάθε ἔγγραφο, ἀφοῦ αὐτὸ ἐξυπακούεται γιὰ ὅλα τὰ ἔγγραφα, στὰ ὁποῖα παραπέμπουμε, δεδομένου ὅτι σὲ ἔγγραφο τοῦ Ἀρχείου αὐτοῦ καὶ μόνον ἀναφερόμαστε. Πρὸς ἀποφυγὴ πολλῶν ὑποσημειώσεων προκρίναμε ἐπίσης τὴν ἐρμηνεία κάποιων ξενογενῶν λέξεων μέσα στὸ ἴδιο τὸ κείμενο ἐντὸς παρενθέσεων.

6 Μαρτίου 1821, την οποία όμως ο Δημήτριος μετά την βεβιασμένη αναχώρησή του από την Κων/πολη έλαβε στην Ύδρα στις 11 Απριλίου 1821, όταν ήδη είχε έκραγῃ στὸν Μοριά ἡ ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση (46292). Από απόψεως ποσοτικῆς, οἱ περισσότερες ἐπιστολές εἶναι τοῦ ἔτους 1818 (90 ἐπιστολές), ἀκολουθοῦν τὰ ἔτη 1817 (85 ἐπιστολές), 1816 (80 ἐπιστολές), 1815 (47 ἐπιστολές), 1819 (43 ἐπιστολές) καὶ 1820 (40 ἐπιστολές), μὲ πολὺ λιγότερες γιὰ τὰ ὑπόλοιπα ἔτη. Συχνότεροι ἀλληλογράφοι τοῦ Δημητρίου εἶναι τὰ ἀδελφία του Ἰωάννης (μὲ 67 ἐπιστολές) καὶ Χαραλάμπης (μὲ 66 ἐπιστολές), ὁ θεῖος του Σωτήριος (μὲ 26 ἐπιστολές), ὁ πατέρας του Νικόλαος (μὲ 11 ἐπιστολές) καὶ ὁ γαμβρός του Χριστόδουλος Σεβαστὸς (μὲ 10 ἐπιστολές). Ἄλλοι ἐπιστολογράφοι του εἶναι ἡ ἀδελφή του Εὐδοκία καὶ ὁ σύζυγός της Δημητράκης Ζαΐμης, ὁ θεῖος του Απόστολος, ὁ συμπέθερός του Θεοδωράκης Βλάσης καὶ διάφοροι ἄλλοι (Δημ. Κριεζῆς, Χατζηνικόλαος Σέκερης, Γεώργιος Βάρβογλης, Μιχ. Ἰατρός, Σταματέλος Ἀντωνόπουλος, Λιμπέρης Γιαννουκόπουλος, οἱ προεστῶτες τοῦ Μυστρά Κοπανίτσας καὶ Κρεββατᾶς κ.ἄ.), καθὼς καὶ διάφοροι Τοῦρκοι (Ἡσοῦφ καὶ Ζουλφικάρ μπέηδες, Φειζουλᾶς Λέλες κ.ἄ.). Από τὴν πλευρά του, ὁ Δημήτριος ἀποστέλλει πρὸς διάφορους παραλήπτες 127 ἐπιστολές, τὴ μεγάλη πλειονότητα τῶν ὁποίων στὸν ἀδελφό του Ἰωάννη (105 ἐπιστολές). Εἶναι ἄξιο ἀπορίας ὅτι δὲν ἔχει διασωθῇ οὔτε μία ἐπιστολὴ τοῦ Δημητρίου πρὸς οἰονδήποτε κατὰ τὸ 1814, ἐνῶ κατὰ τὸ ἔτος 1813 σώζεται μία καὶ μοναδικὴ πρὸς τὸν πατέρα του, κάτι ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι μερικὲς ἀπὸ τὶς ἐπιστολές ποὺ ἀντηλλάγησαν δὲν ἔχουν σωθῇ. Αὐτὸ συνάγεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι πολλὲς ἐπιστολές δὲν ἀνευρίσκονται στὸ Ἀρχεῖο, μολοντί μνημονεύονται σὲ ἄλλες ἐπιστολές ὡς ἀποσταλμένες.

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Δημητρίου μὲ τοὺς συγγενεῖς του ἦταν πυκνὴ. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἔχουν σωθῇ τρεῖς ἐπιστολές τοῦ Δημητρίου πρὸς τὸν ἀδελφό του Ἰωάννη γραμμένες τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἡμέρα, μία φορὰ στὶς 12 Φεβρουαρίου 1816 (45612, 45613, 45357), ἄλλη στὶς 28 Ἰουνίου 1816 (45607, 45371/2, 45606), ἴσως καὶ ἄλλοτε. Ἦταν ἐπίσης ἀναλυτικὴ. Ἔτσι, καὶ τὰ δύο μέρη εἶχαν κατὰ τὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ πλήρη γνώση τῶν διατρεχόντων στὴν Κων/πόλη καὶ στὸν Μοριά, σχετικὰ μὲ πρόσωπα, πράγματα καὶ καταστάσεις, ἀκόμα καὶ στὶς παραμικρότερες λεπτομέρειες.

Τὸ πλῆθος τῶν ἐπιστολῶν εὐκολὰ ἐξηγεῖται, ἂν ληφθῇ ὑπόψιν ὅτι ἡ ἀλληλογραφία ἀποτελοῦσε τότε τὸν μοναδικὸ τρόπο ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ποὺ βρίσκονταν σὲ διαφορετικοὺς καὶ μεμακρυσμένους τόπους. Ἡ διακίνηση τῆς ἀλληλογραφίας δὲν διεξαγόταν, βέβαια, ἀπὸ κάποια κρατικὴ ὑπηρεσία, ποὺ θὰ ἐξασφάλιζε τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν τακτικότητα τῆς μεταφορᾶς καὶ τῆς διανομῆς, ἀλλὰ γινόταν μὲ εἰδικoὺς ιδιωτικοὺς ταχυδρόμους («τατάρηδες») ἢ, κατὰ παράκληση, ἀπὸ ἀξιόπιστους ταξιδιώτες, φίλους,

συγγενεῖς, συμπατριῶτες καὶ ἄλλους, ποὺ μετέβαιναν γιὰ κάποιο λόγο στὸν τόπο διαμονῆς τῶν παραληπτῶν⁴. Στὴν περίπτωση τοῦ Δημητρίου Περρούκα εἶναι πολὺ συνηθισμένο νὰ ἀποστέλλονται γράμματα ἀπὸ τὴν Πόλη πρὸς τὸ Ἄργος, καὶ ἀντιστρόφως, μὲ Τούρκους ἄρχοντες, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς ιδιωτικοὺς «τατάρηδες» τῶν πασάδων, τῶν μπέηδων καὶ ἄλλων Τούρκων ἀξιωματοῦχων, ἀκόμα καὶ μὲ τὸ ταχυδρομεῖο τῆς τουρκικῆς αὐλῆς!⁵ Τὰ γράμματα ἀποστέλλονταν εἴτε ἀνοικτὰ εἴτε κλειστὰ καὶ ἐνίοτε βουλωμένα μὲ βουλοκέρι. Πολλὲς φορὲς καὶ τὰ κλειστὰ ἔφθαναν ἀνοιγμένα καὶ πολλὲς φορὲς καπνισμένα γιὰ ἀπολύμανση ἀπὸ τυχὸν λοιμώδεις νόσους (17311/12 τῆς 28ης Σεπτεμβρίου 1814).

Τὰ νέα ἔφθαναν συνήθως μὲ ἀρκετὴ καθυστέρηση λόγῳ τῶν δυσκολιών συνθηκῶν καὶ τῶν ὑποτυπωδῶν ταχυδρομικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς ἐποχῆς. Ταχύτερη φαίνεται πὼς ἦταν ἡ θαλάσσια ἀποστολὴ. Σὲ μία περίπτωση τὸ γράμμα ἀπὸ τὴν Ὑδρα ἔφτασε στὴν Πόλη σὲ 4 ἡμέρες μόνο (17349/22 τῆς 3ης Μαΐου 1818), σὲ ἄλλη ἀπὸ τὸ Ἄργος σὲ 10 ἡμέρες, ἐνῶ, ἀντίθετα, σὲ ἄλλη περίπτωση, ἔκανε πάνω ἀπὸ τέσσερις μῆνες δεδομένου ὅτι ἐστάλη ἀπὸ τὸν Πύργο Ἡλείας στὶς 17 Μαρτίου 1819 καὶ ἐλήφθη ἀπὸ τὸν Δημήτριο στὴν Κων/πολὴ στὶς 19 Ἰουλίου τοῦ ἴδιου ἔτους (45389), κάτι ποὺ μᾶλλον συνέβη κατ' ἐξαιρέσιν. Πάντως, ὁ μέσος χρόνος καθυστέρησης τῶν γραμμάτων ἦταν

4. Μάλιστα, τὶς περισσότερες φορὲς οἱ ἐν λόγῳ ταξιδιωτὲς δὲν μετέφεραν μόνο ἓνα γράμμα, ἀλλὰ δέσμες γραμμάτων, «πλίκους», ὅπως τοὺς ἔλεγαν, πρὸς τὸν ἴδιο ἢ διαφορετικοὺς παραληπτες. Ὅχι σπανίως ἐπιφορτίζονταν καὶ μὲ τὴ μεταφορὰ καὶ διανομὴ μικρῶν δεμάτων μὲ ποικίλο περιεχόμενο, τὰ ὁποῖα ἔλεγαν «ἀμανέτια». Συχνότατη ἦταν ἡ ἀποστολὴ καὶ διαφόρων χρηματικῶν ποσῶν κατάλληλα συσκευασμένων σὲ «γρόπους», οἱ ὁποῖοι συνήθως σφραγίζονταν μὲ τὴ βούλα τοῦ ἀποστολέα (17302/3). Ἡ ἐξυπηρέτηση γινόταν ἐνίοτε δωρεάν, ἀλλὰ τὶς πλεονεχῆς φορὲς μὲ τὴν πληρωμὴ κάποιου χρηματικοῦ ποσοῦ. Μεγαλύτερα ἢ βαρύτερα δέματα μεταφέρονταν κυρίως διὰ θαλάσσης μὲ τὴν πληρωμὴ τοῦ ἀναλογοῦντος ναύλου, ὅπως συνέβαινε καὶ στὴν περίπτωση τῶν ἐμπορευμάτων. Σὲ ἐντελῶς ἐπείγουσες καὶ ἔκτακτες περιπτώσεις, ἀποστέλλονταν εἰδικοί πρὸς τοῦτο ἐξουσιοδοτημένοι ἀγγελιοφόροι («μαζοὺς τατάρηδες», ὅπως λέγονταν τουρκιστί), πεζοὶ ἢ διὰ θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἐπιστολὰς ποὺ ἐκόμιζαν, μετέφεραν ταυτόχρονα καὶ προφορικὰ μηνύματα καὶ παραγγελίες. Γιὰ τὶς ταχυδρομικὲς ὑπηρεσίες μεταξὺ Κων/πολῆς καὶ Πελοποννήσου πολλὰ σὲ εἰδικὸ κεφάλαιο (80) τοῦ βιβλίου τῆς Κ υ ρ κ ί ν η - Κ ο ὐ τ ο υ λ α, ὁ.π., σσ. 209-214.

5. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρουμε ὅτι ἀποστέλλονταν γράμματα ἀπὸ καὶ πρὸς τὸν Δημήτριο «μὲ τὸν μπαλτατζὴν Μεσοῦτ ἐφέντη», «μὲ τὸν τατάρην τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου», «μὲ τὸν Ἐμὶν ἐφέντη», «μὲ τὸν σαράρην τοῦ ὑψηλοτάτου ἐφέντη», «μὲ τὸν Ἰζέτμπεη ἐφέντη», «μὲ τὸν τζοχαντάρη τοῦ κάπου κεχαγιᾶ», «μὲ τοὺς τατάρους τοῦ αὐθέντη», «μέσα στὸν πλίκο τοῦ βοεβόδα», «στὸν πλίκο τῶν μπέηδων», «μὲ τοῦ Ἰσμαὴλ ὀντάμπαση τὸ παιδί», «μὲ τὸν τατάρην ὁποῦ ἤφερε τὸν χαζνὲ τοῦ βοϊβόντα» κ.λπ.

περίπου ένας μήνας και αυτό το γνωρίζουμε ασφαλώς, γιατί ο Δημήτριος είχε την καλή συνήθεια να σημειώνει στο πίσω μέρος κάθε έπιστολής που έλάμβανε την ημεροχρονολογία παραλαβής της.

Είναι αλήθεια ότι πολλές φορές δεν γίνονται πλήρως κατανοητά από τον σύγχρονο αναγνώστη τα αναφερόμενα στις έπιστολές, γιατί γράφονται με αρκετά ύπονοούμενα και πολλές ασάφειες για ευνόητους λόγους. Όμως φαίνεται ότι ήσαν πλήρως κατανοητά από τους άλληλογράφους, αφού αυτοί γνώριζαν εις βάθος τις υποθέσεις που τους απασχολούσαν και τα πρόσωπα για τα οποία γινόταν λόγος. Ός εκ τούτου, δηλ. λόγω των πολλών σκοπίμων ασαφειών, πολλές έπιστολές είναι αινιγματώδεις και δυσερμήνευτες. Αξίζει επίσης να σημειωθί ότι για την ασφαλέστερη επικοινωνία τους οι άδελφοί Δημήτριος, Ιωάννης και Χαραλάμπης χρησιμοποιούσαν μεταξύ τους μία κρυπτογραφική γραφή δικής τους έπινοήσεως⁶. Έτσι, πολλά τμήματα των έπιστολών τους ή ένιότε όλόκληρες έπιστολές γράφονταν κρυπτογραφικά.

III. Στην παρούσα εργασία δεν θα ασχοληθούμε με όλο το εύρος των θεμάτων, που απασχόλησαν τον Δημήτριο Περρούκα στην Κων/πολη κατά τη βεκικη θητεία του. Έδω θα επικεντρώσουμε το ενδιαφέρον μας σε προσωπικά του ζητήματα και σε διάφορες όψεις των ιδιωτικής φύσεως προβλημάτων και θεμάτων που αντιμετώπισε. Για τους βεκίληδες του Μορέως και για τις δημόσιες ή «κοινές» υποθέσεις τους γνωρίζουμε αρκετά, δεδομένου ότι ο ιστορικός των κοτσαμπάσηδων αναφέρει πολλά και καλά στο περιεκτικό σύγγραμμά του⁷. Ωστόσο, δεν γνωρίζουμε τίποτε για την ανθρώπινη πλευρά των

6. Το σύστημα αυτό έχρησιμοποιείτο, όταν έπρόκειτο να αναφερθούν γεγονότα και σκέψεις που δεν έπρεπε να υποπέσουν στην αντίληψη οίουδήποτε άλλου ή να ειπωθούν φράσεις που δεν ήταν έπιτρεπτό ν' άκουστούν από τρίτους. Η κλείδα του κρυπτογραφικού Κώδικα των Περρουκαίων έχει έξευρεθί από ειδικούς έρευνητές. Τα κρυπτογραφημένα αποσπάσματα των έπιστολών έχουν αναγνωσθί και μεταγραφί και έχουν συγκεντρωθί σε χωριστό φάκελο του Αρχείου.

7. Οι «βεκίληδες» ήσαν ειδικά έπιλεγμένοι και διορισμένοι αντιπρόσωποι, έπίτροποι, έντολοδόχοι, πληρεξούσιοι των προεστών της Πελοποννήσου, οι όποιοι αποστέλλονταν ως εκπρόσωποί τους στην έδρα του Σουλτάνου. Ό θεσμός είχε ξεκινήσει από τους Τούρκους ως ένα είδος όμηρίας ή ένεχύρου σημαντικών προεστών κοντά στον σουλτάνο για την τήρηση της τάξεως και την ύποταγή των σκλαβωμένων ραγιάδων στην έξουσία του κατακτητή. Όμως οι Έλληνες με την πολιτικότητα και την ευφυία τους κατόρθωσαν να κάνουν τον θεσμό αυτό προνόμιο και σιγά-σιγά τον άξιοποίησαν πρδς ίδιον όφελος, όπως έκαναν και με το θεσμό των κοινοτήτων. Το θέμα των βεκίληδων του Μορέως έχει έπαρκώς μελετηθί. Βλ. Φωτόπουλο υ, ό.π., σσ. 59-75. Για τις δημόσιες ή «κοινοτικές» υποθέσεις, σελ. 66 έπ. Παλαιότερες πληροφορίες στον Μιχαήλ Β. Σακελλάριου, *Η Πελοπόννησος κατά την Δευτέραν Τουρκοκρατίαν (1715-1821)*, Αθήνα 1939 (σποράδην).

βεκίληδων. Ἐπίσης, δὲν γνωρίζουμε σχεδὸν τίποτε γιὰ τὴν καθημερινότητα καὶ τὸν τρόπο ζωῆς τους ἢ γιὰ τὶς ιδιωτικὲς ἢ «ιδιαιτέρες» ἢ «μερικὲς» ὑποθέσεις καὶ ἀσχολίες τους, δηλ. τὶς ὑποθέσεις ποὺ ἦσαν ἔξω ἀπὸ τὰ ἐπίσημα καθήκοντα καὶ τὶς θεσμικὲς τοὺς ἀρμοδιότητες καὶ ἀφοροῦσαν στὸν χειρισμὸ καθαρὰ προσωπικῶν ἢ οἰκογενειακῶν ὑποθέσεων καὶ στὴν ἀντιμετώπιση ἄλλων καταστάσεων⁸.

Ὡς ἐκ τούτου, ἡ παροῦσα ἐργασία, ποὺ ὡς ἀποκλειστικὸ ἀντικείμενο ἔχει τὴν ἀναλυτικὴ ἀναφορὰ στὴν ἀνθρώπινη πλευρὰ τοῦ βεκίλη Δημητρίου Περούκα, στὰ προβλήματα καὶ στὶς ἀγωνίες του, στὶς καθαρὰ ιδιωτικὲς ὑποθέσεις του καὶ στὴν καθημερινότητα τῆς ζωῆς του, ἐλπίζουμε ὅτι θὰ καλύψῃ ἓνα σημαντικὸ ἱστορικὸ κενό, ἀφοῦ μὲ σημεῖο ἀναφορᾶς καὶ κεντρικὸ πρωταγωνιστὴ τὸν Ἀργεῖο ἄρχοντα θὰ ρίξῃ ἅπλετο φῶς σὲ ἄγνωστες πτυχὲς τοῦ καθ' ἡμέραν ιδιωτικοῦ βίου τῶν Πελοποννήσιων βεκίληδων καὶ ἐν γένει τῶν Ἑλλήνων τῆς προυχοντικῆς τάξης. Ἡ μὴ ὑπαρξὴ ἄλλων σχετικῶν ἀρχείων ἄλλων βεκίληδων δὲν μᾶς ἐπιτρέπει, βέβαια, νὰ κάνουμε κάποια συγκριτικὴ ἔρευνα καί, ἐπιπλέον, μᾶς καθιστᾷ ἐπιφυλακτικούς στὴν παραδοχὴ μιᾶς ἄσκοπης καὶ ἴσως ἀβάσιμης γενικεύσεως ἢ στὴν προβολὴ τοῦ Δημητρίου ὡς «παραδειγματικῆς» περιπτώσεως. Δὲν μποροῦμε μὲ ἄλλα λόγια μὲ βεβαιότητα νὰ θεωρήσουμε ὅτι παρόμοιος μὲ τοῦ Δημητρίου θὰ ἦταν ὁ καθημερινὸς τρόπος ζωῆς καὶ τῶν ἄλλων βεκίληδων, ιδίως τῶν μεγαλύτερων σὲ ἡλικία, ἐμπειρότερων, πλουσιότερων καὶ διαφορετικῆς ψυχοσυνθέσεως, ὅπως ὁ Ἀναγνώστης Δεληγιάννης, ὁ Ἀσημάκης Ζαΐμης, ὁ παπα Ἀλέξης Οἰκονόμου καί, κυρίως, ὁ Ἀνδρέας Λόντος, γιὰ νὰ ἀναφερθοῦμε μόνον σὲ μερικοὺς γνωστοὺς συγχρόνους του.

IV. Ἡ σημασία τῶν ἐγγράφων ποὺ παρουσιάζουμε ἐδῶ εἶναι μεγάλη. Τὰ ἐγγράφα εἶναι πολύτιμα κατὰ πρῶτο λόγο γιὰ τὴ σκιαγράφηση τῆς προσωπικότητας καὶ τοῦ χαρακτήρα τοῦ Δημητρίου καὶ ἄλλων μελῶν τῆς εὐρύτερης οἰκογένειας Περούκα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ διερεῦνηση τῆς συγκεκριμένης περιόδου τῆς προσωπικῆς του ζωῆς καὶ τῆς βεκικῆς του σταδιοδρομίας. Γενικότερα ὅμως τὰ ἐγγράφα αὐτὰ φωτίζουν πολλὰς πτυχὲς τῆς καθημερινῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῆς προεστικῆς τάξης στὴν Πελοπόννησο καὶ τῶν βεκίληδων στὴν Πόλη κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας, ἀναδεικνύουν

8. Ὁ Φωτόπουλος ἀναφερόμενος στὶς ιδιωτικὲς ὑποθέσεις τῶν βεκίληδων γράφει ὅτι, ἐπειδὴ αὐτὲς δὲν ἀφοροῦν ἰδιαίτερα τὸ σχετικὸ κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του, «δὲν θὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενο ἀνάπτυξης», δίνει πάντως μερικὰ ἐνδεικτικὰ παραδείγματα, ὅπως τὴν ἐμπορικὴ δραστηριότητα ὀρισμένων βεκίληδων, τὴ διεκπεραίωση «μερικῶν» ὑποθέσεων καὶ τὴν προστασία οἰκεῖων καὶ φίλων, τὴ χρηματικὴ διευκόλυνση κάποιων σημαντικῶν Πελοποννησίων κ.ἄ. Βλ. Φωτόπουλος, ὁ.π., σσ. 65-66.

τὸ ἐπίπεδο κοινωνικο-οικονομικῆς, πολιτιστικῆς καὶ πνευματικῆς ἐξελίξεως τῆς ἐποχῆς καὶ τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα ἐπικοινωνίας μεταξύ τῶν ἀνθρώπων ποὺ βρίσκονταν σὲ μακρινὲς ἀποστάσεις. Ἐπίσης, παρέχουν ἐνδείξεις γιὰ τὴ θέση καὶ τὶς ιδέες τῶν γυναικῶν τῆς προϋχοντικῆς τάξης στὴν ἐλληνικὴ κοινωνία, δίνουν πληροφορίες γιὰ τὴ φύση τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων καὶ τῶν συναλλακτικῶν δεσμῶν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ φιλία καὶ συνεργασία μεταξύ τῶν Ἑλλήνων προεστών καὶ τῶν Τούρκων ἀξιωματοῦχων.

Δὲν χρειάζεται νὰ τονισθῇ ὅτι σπουδαῖο εἶναι καὶ τὸ λαογραφικὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐγγράφων, ἰδιαίτερα ἀναφορικὰ μὲ τὸν τρόπο ζωῆς, τὶς συνήθειες καὶ τὸν ὕλικό καὶ ἠθικὸ βίο τῆς ἀρχοντικῆς καὶ ἐμπορικῆς τάξης στὴν Τουρκοκρατούμενη Πελοπόννησο καὶ στὴν πρωτεύουσα τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ τὶς ἀνταλλασσόμενες ἐπιστολὲς μποροῦμε νὰ ἀντλήσουμε ἐνδιαφέροντα λαογραφικὰ ψήγματα γιὰ τὰ ἥθη καὶ τὶς συνήθειες τῆς τότε κοινωνίας, γιὰ τὸν τρόπο ἐνδύσεως, ὑποδήσεως, ψυχαγωγίας καὶ διατροφῆς τῶν ἀνθρώπων, γιὰ τὸ εἶδος τῶν οἰκιακῶν σκευῶν ποὺ χρησιμοποιοῦσαν, γιὰ τὸν τρόπο καὶ τὰ μέσα κατασκευῆς οἰκιῶν, γιὰ τὸν τρόπο καὶ τὰ εἶδη στολισμοῦ τῶν γυναικῶν (ρούχων, κοσμημάτων κ.ἄ.), γιὰ τὸ ἔθιμο τῶν συνοικεσίων καὶ τὴν ὑποχρέωση τῶν γονέων πρὸς προίκιση τῶν θυγατέρων τους καὶ ἄλλα.

Σημαντικὸ εἶναι ἐπίσης καὶ τὸ γλωσσολογικὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐγγράφων. Ἄν καὶ στὸν κύριο ὄγκο τους ἐπικρατεῖ ἡ λογία γλῶσσα τῶν μορφωμένων ἀδελφῶν Περρούκα καὶ οἱ ἐπιστολὲς τους εἶναι καλοδιατυπωμένες, ἀλάνθαστες ὀρθογραφικὰ καὶ συντακτικὰ καὶ σπανίως ἐμπεριέχουν μορφικοὺς καὶ λεκτικοὺς τύπους ἄλλων γλωσσῶν, ὑπάρχουν καὶ ἐγγράφα, στὰ ὁποῖα γίνεται εὐρεῖα χρῆση τῆς δημώδους διαλέκτου, μὲ πλῆθος λέξεων καὶ ἐκφράσεων τῆς καθομιλουμένης ποὺ δίνουν στὸν λόγο παραστατικότητα καὶ ζωντάνια, ἐνῶ σὲ πολλὰ ἐγγράφα εἶναι ἐμφανὲς ἡ συχνὴ χρῆση ξενικῶν λέξεων προσαρμοσμένων στὸ ἐλληνικὸ τυπικὸ, συνήθως τουρκικῶν, ἀλλὰ καὶ ἰταλικῶν (εἰδικὰ ἀπὸ τοὺς ἀσχολούμενους μὲ τὸ ἐμπόριο). Πολλὲς λέξεις εἶναι ἄγνωστες σὲ ἐμᾶς σήμερα, ὅμως ἀναπαριστοῦν μὲ τρόπον ἀνάγλυφο τὸ «μωσαϊκὸ» λεκτικῶν ιδιωμάτων καὶ τύπων, στὸ ὁποῖο εἶχε καταντήσει τότε ἡ κοινὴ γλῶσσα τῶν ὑποδοῦλων Ἑλλήνων (ἡ λεγόμενη «*ρωμέικη*»).

V. Φαίνεται ὅτι ὁ Δημήτριος Περρούκας διέθετε πολλὰ προσόντα καὶ αὐτὰ βοήθησαν στὸ νὰ διορισθῇ βεκίλης παρὰ τὸ νεαρὸ τῆς ἡλικίας του. Ἀπὸ τὸ διαβατήριό του, ποὺ ἐκδόθηκε τὸ 1827 καὶ τὸν φέρει ἡλικίας 35 ἐτῶν τότε (46388), συνάγουμε ὅτι γεννήθηκε τὸ ἔτος 1792. Ἐπομένως, ὅταν ἀναχώρησε γιὰ τὴν Κωνσταντινούπολη (1813), ἦταν μόνον 21 ἐτῶν. Ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς του ἀναδεικνύεται ἐγκρατέστατος τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, ἀλάνθαστος ὀρθογραφικὰ καὶ μὲ μεγάλη εὐχέρεια διατυπώσεως τῶν σκέψεων καὶ τῶν κρίσεών του. Ἦταν ἀσφαλῶς γνώστης τῆς τουρκικῆς, ὅπως φαίνεται ἀπὸ ἐπιστολὴ τῆς

9ης Φεβρουαρίου 1816, στην οποία ὁ ἀδελφός του Χαραλάμπης τοῦ συστήνει νὰ γράψῃ σὲ κάποιον Τοῦρκο ἀξιωματοῦχο στὰ τουρκικά, «ὅτι ρωμείκα δὲν ἤξεύρει» (45608)⁹. Φαίνεται ὅτι, ἐκτὸς τῆς ἀρχοντικῆς καταγωγῆς του, ἦσαν καὶ τὰ πνευματικὰ προσόντα του ποὺ μέτρησαν, γιὰ νὰ ἐπιλεγῇ στὴν ἐπίζηλη θέση τοῦ βεκίλη.

Ἡ μελέτη τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου Περρούκα μᾶς βοηθᾷ νὰ λύσουμε ὀριστικά δύο ἱστορικά ζητήματα, ἀφ' ἑνὸς μὲ ποιά ιδιότητα μετέβη ὁ Δημήτριος στὴν Κων/πολη καὶ ἀφ' ἑτέρου πότε ἀκριβῶς ἐγίνε αὐτό. Ἀπὸ τὴ σωζόμενη ἀλληλογραφία, λοιπόν, προκύπτει ὅτι ὁ Δημήτριος δὲν μετέβη στὴν Πόλη ἐξαρχῆς ὡς ἐπίσημος «*βεκίλης τοῦ Μορέως*», ἀλλὰ ὡς βεκίλης τῆς πόλης καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἄργους¹⁰. Ἐπίσημος «*βεκίλης τοῦ Μορέως*» διορίστηκε κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ ἔτους 1817 καὶ μάλιστα ἐν ἀπουσία του, δηλ. ἐν ὅσῳ βρισκόταν στὴν Κων/πολη¹¹. Ἐξάλλου, μέχρι σήμερα γινόταν δεκτὸ ὅτι

9. Ἡ μόρφωσή του ξεπερνᾷ αὐτὴν τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν του καὶ εἶναι ὑψηλοτάτου ἐπιπέδου μὲ τὰ δεδομένα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Δὲν γνωρίζουμε ποῦ ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα, κατὰ πᾶσα πιθανότητα μὲ κατ' οἶκον διδασκαλία καὶ ἐν συνεχείᾳ στὸ σχολεῖο τοῦ Ἄργους, τὸ ὁποῖο ἰδρύθηκε τὸ 1800 μὲ χορηγία τοῦ Μητροπολίτη Ναυπλίου Ἰακώβου καὶ μὲ τὴν πρωτοβουλία καὶ ἐνεργὸ συμβολή τῆς οἰκογένειας Περρούκα. Βλ. Ἡ λ ί α Γιαννικόπουλου, «Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ τοῦ Μητροπολίτη Ναυπλίου Ἰακώβου τοῦ ἀπὸ Ὠλένης, (1787-1799)», *Παρνασσός*, τόμ. ΝΕ' (2013-14), Ἀθήνα 2018, σσ. 92-118. Γιὰ τὸ σχολεῖο τοῦ Ἄργους μακρὰ ὑποσημείωση στὴ σελ. 94, ὅπου καὶ παλαιότερη βιβλιογραφία. Δὲν γνωρίζουμε, ὅμως, ποῦ συνέχισε τὶς σπουδές του. Τὴν ἰταλικὴ καὶ γαλλικὴ τὶς ἔμαθε ἀργότερα, μᾶλλον ὅταν βρισκόταν στὴν Πόλη.

10. Τοῦτο μαρτυρεῖται ἀπὸ ἐπιστολὴ τῆς 18ης Δεκεμβρίου 1815 τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννη, ὁ ὁποῖος ἀπευθύνεται πρὸς αὐτὸν μὲ τὴν προσφώνηση «*Τῷ εὐγενεστάτῳ ἀρχοντι καὶ βεκίλῃ τοῦ καζᾶ Ἀργους*» (17322/21), ἀλλὰ ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου, ὅπου καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δημήτριος καὶ οἱ ἀδελφοί του ὁμιλοῦν περὶ τῶν «*βεκίληδων*» (τοῦ Μορέως) ὡς τρίτων προσώπων, δηλ. ὡς νὰ μὴν εἶναι ὁ Δημήτριος ἓνας ἐξ αὐτῶν. Ἐνδεικτικά, βλ. ἐπιστολὴ τοῦ ἀδελφοῦ του Χαραλάμπη, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ περὶ «*βεκίληδων τοῦ Μορέως*» χωρὶς νὰ συμπεριλαμβάνῃ σὲ αὐτοὺς τὸν Δημήτριο (17330/3 τῆς 9ης Ἰουνίου 1816). Ἄς σημειώσουμε ἐδῶ ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἐπίσημους θεσμικοὺς «*βεκίληδες τοῦ Μορέως*», ποὺ ἀποστέλλονταν ὡς πληρεξούσιοι τῆς Πελοποννήσου γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν γενικότερων προβλημάτων τοῦ τόπου, ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι «*βεκίληδες*», οἱ ὁποῖοι ἦσαν πληρεξούσιοι, εἰδικὰ ἐξουσιοδοτημένοι ἀπὸ διάφορες ἐπαρχίες τῆς Πελοποννήσου γιὰ τὴν ἐπίλυση τοπικῶν προβλημάτων, ὅπως ὁ Δημήτριος γιὰ τὴν ἐπαρχία Ἄργους. Μέχρι τώρα μᾶς ἦταν γνωστὴ ἡ περίπτωση τοῦ Ρήγα Παλαμῆδη, ὁ ὁποῖος ἐνεργοῦσε ἐπὶ πολλὰ ἔτη στὴν Πόλη ὡς βεκίλης τῆς ἐπαρχίας Μονεμβασίας. Βλ. Φωτὸποπουλου, ὁ.π., σελ. 61, μὲ παραπομπὲς στὸ Ἀρχεῖο Παλαμῆδη ποὺ ἀποκεῖται στὰ ΓΑΚ, Γ. Βλαχογιάννη, σειρὰ Γ', φ. 1α.

11. Σὲ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννη πρὸς τὸν Δημήτριο τῆς 17ης Μαρτίου 1817 (45629) βλέπουμε ὅτι ἀπὸ τοὺς προεστούς τοῦ Μοριά διορίστηκαν τρεῖς ἐπιπλέον βεκίληδες, μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ Δημήτριος. Οἱ διορισθέντες τρεῖς βεκίληδες τοῦ Μοριά ἦσαν ὁ Ἀναγνώστης

ο Δημήτριος απέστειλε ως βεκίλης στην Κων/πολη το έτος 1812¹², ενώ από τα έγγραφα αποδεικνύεται ότι αυτό έγινε ένα χρόνο αργότερα, γιατί είναι πλέον ή βέβαιο ότι κατά το έτος 1812 και τους πρώτους μήνες του 1813 ο Δημήτριος βρισκόταν ακόμη στην Ελλάδα¹³.

Δεν διαθέτουμε πληροφορίες για την άφιξη και τις πρώτες ημέρες διαμονής του Δημητρίου στη Βασιλεύουσα. Υποθέτουμε ότι εκεί θα ήλθε σε επαφή με σημαίνοντες φίλους και γνωστούς των Περρουκαίων και άλλους εξέχοντες Έλληνες και θα έκανε γνωριμία με τους επίσημα διορισμένους Πελοποννήσιους βεκίληδες, στην προσπάθεια όμαλης προσαρμογής του στο νέο άγνωστο περιβάλλον της πρωτεύουσας του όθωμανικού κράτους. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε μία από τις πρώτες επιστολές του από την Πόλη ο Δημήτριος έσωκλείει επιστολή του βεκίλη του Μορέως Αναγνώστη Δεληγιάννη σχετική με συνοικέσιο αδελφού του με θυγατέρα του Αποστόλη Περρούκα στην Πάτρα (45449 της 8ης Δεκεμβρίου 1813)¹⁴. Εκτός από Έλληνες ο Δημήτριος στην

Παπαζογλου, ο Γρηγόριος Παπαφωτόπουλος και ο εύρισκόμενος ήδη στην Κων/πολη ως βεκίλης του Άργους, Δημήτριος Περρούκας. Ο διορισμός του Δημητρίου επιβεβαιώνεται και από επιστολή του Όθωμανού φίλου του Χατζή Αχμέτ, βοεβόδα του Μυστρά, ο οποίος στις 9 Απριλίου 1817 τον συγχαίρει «για το κοινόν βεκιαλέτι του Μορέως» και του δίνει ευχές στην ελληνική και τουρκική γλώσσα (45660). Από άλλη επιστολή του Ιωάννη προς τον Δημήτριο της 4ης Σεπτεμβρίου 1817 πληροφορούμεθα ότι οι τρεις παλαιοί βεκίληδες του Μοριά, που εύρισκονταν ήδη στην Κων/πολη κατά την περίοδο αυτή, ήταν ο Παπαλέξης Οικονόμος, ο Θάνος Κανακάρης και ο Αναγνώστης Δεληγιάννης (45645). Από αυτά προκύπτει ρητώς ότι τουλάχιστον κατά τα έτη 1817 και 1818 οι διορισμένοι επισήμως βεκίληδες του Μοριά στην Κων/πολη ήταν έξι (6) τον αριθμό. Για τον ποικίλο αριθμό των βεκίληδων πρβλ. Φωτ.ό.π.ο.υ.λ.ο.υ., ό.π., σελ. 61 έπ., όπου θεωρείται ότι κατά τα τελευταία προεπαναστατικά χρόνια ο αριθμός τους ήταν 4! (Τόσοι όμως υπογράφουν κάποια επιστολή του παρόντος Αρχείου. Οι άλλοι ίσως δεν υπέγραψαν λόγω διαφωνίας).

12. Βλ. Βαρδουνιώτη, ό.π., σελ. 256, Σταύρου Α. Κουτίβα, *Οι Νοταράδες*, Αθήναι 1968, σσ. 457-458, Φωτ.ό.π.ο.υ.λ.ο.υ., ό.π., σελ. 73.

13. Όπως φαίνεται από επιστολή της 2ας Αυγούστου 1812 προς τον θείο του Σωτήριο (17279), ο Δημήτριος βρισκόταν εκείνη την περίοδο στην Ύδρα. Έξάλλου, από επιστολή του Αναγνώστη Γκελπερη από την Τριπολιτσά προς τον Δημήτριο στο Άργος σχετική με διάφορα θέματα των Κάτω Χωριών (Λιμποχωριών) της 14ης Μαΐου 1813 (17285/7) αποδεικνύεται ότι τότε ο Δημήτριος βρισκόταν ακόμη στην Πελοπόννησο. Βλ. επίσης επιστολή του θείου του Απόστολου Περρούκα από την Πάτρα της 19ης Ιουλίου 1813 (45446), στην οποία εκφράζει το παράπονό του ότι εκείνες τις ημέρες έμαθε από ξένους τον «μισευμό του».

14. Δεν γνωρίζουμε για ποιόν αδελφό του ενδιαφερόταν ο Αναγνώστης Δεληγιάννης. Ένδεχομένως για τον Πανάγο. Το συνοικέσιο πάντως δεν ευδωδόθηκε, γιατί ο Πανάγος νυμφεύθηκε τελικά την κόρη του δραγουμάνου Θεοδοσίου Ελένη (1815) και η κόρη του Αποστόλη παντρεύτηκε κάποιον Χειλόπουλο.

Κων/πολη θα συνάντησε ἀσφαλῶς καὶ Τούρκους ἀξιωματούχους συνδεομένους μὲ τὸ Ἄργος ἢ γνωστοὺς στὴν οἰκογένεια Περρούκα. Ὅπως διαπιστώνουμε, μία ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐπιστολές του, αὐτὴ τῆς 30ῆς Νοεμβρίου 1813, τὴν ἔστειλε πρὸς τὸν πατέρα του μὲ τὸν Ζεκιργίαγα, πιθανότατα καταγόμενον ἀπὸ τὸ Ἄργος, τὸν ὁποῖο ἴσως ἐγνώριζε προσωπικὰ (ἀναφορὰ στὸ 45449).

Στὴν Κων/πολη ὁ Δημήτριος διέμεινε ἀρχικὰ καὶ γιὰ λίγο χρονικὸ διάστημα στὸ Γενὴ χάνι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ θεῖου του Σωτήρου πρὸς τοῦ ἀποστέλλεται ἐκεῖ (17297/2 τῆς 21ης Ἰανουαρίου 1814), ἐνῶ ἀργότερα ἐγκαταστάθηκε σὲ κάποιον «*ταπεινὸν ὄντᾶ*», στὸν ὁποῖο διέμενε κάποτε καὶ ὁ πατέρας του Νικόλαος, ὅταν ἦταν καὶ αὐτὸς βεκίλης στὴν Πόλη¹⁵. Σὲ γράμμα πρὸς τὸν πατέρα του χαρακτηρίζει τὸ σπίτι αὐτὸ ὡς «μίαν τρύπαν, ὅπου εἶναι γνωστὴ σου» (45380/1 τῆς 7ης Δεκεμβρίου 1816). Στὴν ἴδια ἐπιστολῇ, ὅμως, ὁ Δημήτριος ἀνέφερε στὸν πατέρα του ὅτι ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες κρυπτόμενος ἀπὸ τὸν σαράφη του καὶ ἄλλους δανειστὲς του «*ἐτραβήχτηκε*» ἀπὸ αὐτὸν τὸν ὄντᾶ καὶ κάθεται στὴ συνοικία Σταυροδρόμι, στὸ σπίτι τοῦ Πελοποννήσιου Ἰωάννου Ἀγγελόπουλου¹⁶. Πάντως, ἓνα χρόνο ἀργότερα ἐξακολουθοῦσε «*νὰ εὑρίσκεται τραβηγμένος ἐκεῖ*» (45670 τῆς 20ῆς Δεκεμβρίου 1817). Ἀπὸ κάποιον χρονικὸ σημεῖο καὶ μετὰ ὁ Δημήτριος συγκατοικοῦσε μὲ τὸν βεκίλη Θάνο Κανακάρη, μὲ τὸν ὁποῖο τὸν ἔνωσε φιλία. Γνωρίζουμε ἀκόμα ὅτι γιὰ τὶς οἰκιακὲς ἀσχολίες καὶ γιὰ ἄλλες ἐξωτερικὲς ὑπηρεσίες χρησιμοποιοῦσε ὑπηρέτῃ ἢ δοῦλο, πρὸς συνήθως προερχόταν ἀπὸ τὸ Ἄργος¹⁷.

15. Βλ. Φωτόπουλου, ὁ.π., σελ. 73 (ἴσως τὸ 1793).

16. Ὁ ἐν λόγῳ ιδιοκτήτης εἶναι μᾶλλον ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως καὶ μετέπειτα ἐθνομάρτυρα καὶ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ε΄, Ἰωάννης Ἀγγελόπουλος, ἔμπορος στὴν Κων/πολη, γιὸς τοῦ ἀδελφοῦ του Παναγιώτη. Βλ. Χριστοδούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος, *Γρηγόριος Ε΄, ὁ ἐθνάρχης τῆς ὁδύνης*, 2004, σελ. 94. Δὲν γνωρίζουμε γιὰ πόσο διάστημα διέμεινε στὸ σπίτι αὐτὸ ὁ Δημήτριος.

17. Μερικῶν γνωρίζουμε καὶ τὰ ὀνόματα. Ἀρχικὰ εἶχε ὡς δοῦλο κάποιον Γιάννη, ἐνῶ ἀργότερα τοῦ ἔστειλαν τὸν Παναγιώτη Χαλασοχώρη, πρὸς τὸν Μάιο τοῦ 1815 ἐπέστρεψε στὸν Μοριά. Στις 18 Ἰουλίου 1814 ὁ θεῖος του Σωτήριος τοῦ ἔγραφε γιὰ τὸν Χαλασοχώρη «*νὰ φυλάξης ἀπὸ δαῖτον τὰ γράμματά σου καὶ τὰ μυστικά σου καὶ προφύλαξιν κλοπῆς, ἐπεὶδὴ καὶ δὲν εἶναι τριαντάφυλλον νὰ ντὸ μυριστοῦμεν...*», ἐνῶ στις 11 Ἰουνίου 1815 ὁ ἀδελφός του Ἰωάννης τὸν συμβούλευε νὰ προσέχη τοὺς ξένους δούλους «*ὅτι ἐκ τούτων γίνονται πολλὰ*» καὶ τοῦ συνιστοῦσε νὰ παίρνῃ «*ὅσους ἔχουν τὸν πισινὸν φόβον*» (17320/2). Ὁ Γιάννης ἐμφανίζεται ξανά στὸ Σταυροδρόμι στὰ τέλη τοῦ 1816 (45375/1), ἐνῶ τὴν ἴδια περίοδο τὸν ὑπηρετεῖ ξανά ὁ Χαλασοχώρης (45376), τὸν ὁποῖο βρίσκουμε δοῦλο καὶ ἀργότερα. Μαθαίνουμε ὅμως ὅτι ὁ Δημήτριος δὲν τὸν ἐπλήρωνε, γιατί ὑποτίθεται ὅτι τὸν πλήρωναν στὸ Ἄργος, κάτι πρὸς τὸ δὲν συνέβαινε. Αὐτὸ ἀποτελέσσε μία ἀκόμα αἰτία διενέξεων μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν καὶ ἐπιπλήξεων τοῦ Δημητρίου πρὸς τὸν Ἰωάννη: «*Ἀδελφέ, μὲ ἀπατάς καὶ μὲ δεικνύεις καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς δούλους κατ΄ίβελον καὶ ἀρχεῖον...* Ἐντροπή

VI. Είναι βέβαιο ότι ο Δημήτριος δεν αισθάνθηκε ευτυχής με την ανάληψη αυτού του απαιτητικού και δύσκολου έργου, που θεωρούσε ότι ήταν ανώτερο από τις νεανικές δυνάμεις του. Από εξομολογητικές μετέπειτα αναφορές του φαίνεται ότι δεν ήθελε να αναλάβει το αξίωμα αυτό, ειδικότερα μετά τον διορισμό του ως *«βεκίλη του Μορέως»*. Ωστόσο, αναγκάστηκε να υποκύψει στις προτροπές των άλλων Αργείων και ιδιαίτερα του πατέρα του, περισσότερο όμως του αδελφού του Ιωάννη, ο οποίος και δέχεται αργότερα τα βέλη των σκληρών παραπόνων του για το γεγονός αυτό. Όπως του γράφει σε κάποια επιστολή στις 26 Απριλίου 1820 *«με περιέπλεζας εις τὸ βεκιαλέτι τοῦ Μορέως χωρίς νὰ δώσης ὧτα ἀκοῆς εἰς ὅσα δίκαια τότε σοὶ ἐπρότεινα μὲ τόσα γράμματά μου»* (45524). Κυρίως τὸν στενοχωροῦσε ἡ ἔλλειψη ἐπαρκῶν χρηματικῶν πόρων, τόσο χρήσιμων γιὰ τὴν ἐπιβίωσή του, ἀλλὰ καὶ τόσο ἀναγκαίων γιὰ τὴ δωροδοκία τῶν Ὀθωμανῶν ἀξιωματῶν τῆς Πύλης καὶ τῶν παραφυάδων τῆς πρὸς ταχύτερη καὶ εὐνοϊκότερη ἐπίλυση τῶν ἀνατεθειμένων σὲ αὐτὸν κάθε φορὰ ποικίλης φύσεως καὶ δύσκολων ὑποθέσεων. Ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ ἀδελφοῦ του Χαραλάμπη πληροφοροῦμεθα ὅτι μέχρι τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1815 ἡ ἐπαρχία Ἄργους δὲν τοῦ εἶχε ἀποστείλει χρήματα, γεγονός που ἀποδεικνύει ὅτι τουλάχιστον μέχρι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὁ Δημήτριος διέμενε στὴν Κων/πολη μὲ δικά του χρήματα ἢ μὲ χρήματα τῆς οἰκογένειάς του (17313 τῆς 17ης Σεπτεμβρίου 1815).

Ἀπὸ τὴ σωζόμενη ἀλληλογραφία τοῦ Ἀρχείου φαίνεται ὅτι τουλάχιστον ἓνα ἔτος μετὰ τὴ μετάβασή του στὴν Πόλη ὁ Δημήτριος ἐσκόπευε νὰ ἐπιστρέψει στὸν Μοριά (46030 τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1814). Ἡ ἀπόφασή του αὐτὴ προκάλεσε στοὺς οἰκείους του ποικίλες ἀντιδράσεις. Τὴν ἀπόφασή του νὰ ἀναχωρήσει ἀπὸ τὴν Πόλη ἐκοινοποίησε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ του Ιωάννη καὶ στὸν γαμβρὸ του Δημητράκη Ζαῖμη, ὁ ὁποῖος καὶ ἐξέφρασε τὴ χαρὰ του (17318/3 τῆς 12ης Φεβρουαρίου 1815). Τὴ χαρὰ τοὺς ἐξέφρασαν καὶ ἡ ἀδελφή του Εὐδοκία καὶ ἡ νύφη του Ἑλένη, πού εἶχαν στενοχωρηθῇ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀπουσία του. Ἀντίθετα, ὁ ἀδελφός του Χαραλάμπης τοῦ ἔγραφε ἀπὸ τὸ Ἄργος στίς 17 Σεπτεμβρίου 1815 ὅτι, ἐπειδὴ πρὸς τὸ παρὸν ἦταν *«πάντη ἀσύμφορος ὁ ἐρχομός»* του, ἔπρεπε νὰ πασχίσει νὰ τὸν ἐμποδίσῃ (17313), ἀφοῦ ἡ παραμονή του ἐκεῖ θὰ ἦταν χρήσιμη καὶ στίς δικές του ἐμπορικὲς φιλοδοξίες. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1816 οἱ Ἀργεῖοι θέλησαν νὰ ἀνανεώσουν τὴ θητεία του, ἀλλὰ ὁ Δημήτριος ἐξέφρασε τὴν ἀντίθεσή του γράφοντάς τους *«νὰ κρίνουν ὅποιον*

σου» (45384/3 τῆς 11ης Ἰουνίου 1817). Λίγες ἡμέρες αργότερα ὁ Παναγιώτης Χαλασοχώρης ἀνεχώρησε ἀπὸ τὴν Πόλη γιὰ τὸ Ἄργος (45675). Ἐπίσης εἶχε ὑπὲρ τὴν κάποιον Ἡλία, τὸν ὁποῖον ὁμως ἔδωξε, ἐπειδὴ *«τά 'σιαζε μὲ μία δουλεύτρα τοῦ σπιτιοῦ»* (κρυπτ. 45384/15 τῆς 7ης Ὀκτ. 1817).

εἶναι ἄξιος νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα καὶ νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸ τὸ βάρος...» (45607 τῆς 28ης Ἰουνίου 1816). Ὅμως ὁ Ἰωάννης ἐπικαλούμενος τὴν ἐπιθυμία καὶ τῶν ἄλλων φιλικὰ προσκείμενων σὲ αὐτοὺς προεστῶν ἐπέμενε: «*Μοῦ ἔγραφες ὅτι μέχρι 15 Αὐγούστου τὸ πολὺ θὰ μισεύσης. Δὲν ἠξέυρω ἂν μὲ τὰ σωστά σου αὐτὸ τὸ λέγεις. Ἐποχὴ μισευμοῦ σου αὐτὴ δὲν εἶναι, ἂν τὰ πράγματα τῆς πατρίδος δὲν λάβουν τὴν τελείαν των διόρθωσιν. Ἐμεινες 4 χρόνια διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ καζᾶ μας καὶ διὰ τοῦ Μορέως... ἂν μείνης 6 μῆνες ἀκόμη δὲν βλέπτει... ἐπειδὴ καὶ οἱ πολλὰ ὀλίγοι στενότεροι ἀδελφοὶ θέλουν τὸ κάθισμά σου*» (45643 τῆς 28ης Ἰουλίου 1817).

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ Δημητρίου νὰ ἐπιστρέψῃ στὸν Μοριά ἦταν συνεχῆς καὶ ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐκφράζεται καὶ σὲ ἐπόμενες ἐπιστολές του μὲ αὐξανόμενη ἐνταση. Ὅμως αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία δὲν μπόρεσε νὰ ἐκπληρωθῇ ἐπὶ μία σχεδὸν ὀκταετία, ἀφοῦ πολλοὶ παράγοντες, καὶ κυρίως ἡ τροπὴ τῶν πραγμάτων, καθιστοῦσαν ἀδύνατη τὴν ἐπιστροφή του. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ πόθος τοῦ Δημητρίου νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν πατρίδα ἦταν διακαής, ἀλλὰ οἱ δυσμενεῖς συνθήκες καὶ ἡ διαρκὴς χρηματικὴ ἔνδειά του τὸν ἀνάγκαζαν νὰ παραμένῃ στὴν Πόλη. Στὰ τέλη τοῦ 1816 θεωροῦσε ὅτι ἤδη ἦταν δύσκολο νὰ φύγῃ λόγω τῶν οικονομικῶν ἐκκρεμοτήτων του. Ὅπως ἔγραφε: «*ποῦ νὰ φύγω καὶ ποῦ νὰ πάγω;*» (45380/1 τῆς 7ης Δεκεμβρίου 1816). Ὡστόσο εἴκοσι ἡμέρες ἀργότερα ἔγραφε: «*Περιμένω ὅσον τάχος κατὰ τὸ γράφειν σας τὸ ἔμβασμα τῶν γροσίων μου κατὰ διὰ νὰ φύγω ἐντεῦθεν*» (45381/2 τῆς 28ης Δεκεμβρίου 1816). Καὶ σὲ ἄλλες ἐπιστολές του ὁ Δημήτριος ἐξέφραζε τὴν ἐπιθυμία νὰ τακτοποιήσῃ τὶς οικονομικὲς του ἐκκρεμότητες καὶ νὰ ἀναχωρήσῃ γιὰ τὴν πατρίδα. Ἐντονὴ ἦταν αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία του καὶ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1818, ὅταν ζητοῦσε νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν καθηκόντων του, ὥστε νὰ βρῇ τὴν ἡσυχία του, «*τὴν ὁποῖαν ἡ ψυχὴ μου ἐπιθυμεῖ, γιὰ νὰ λείψῃ πλέον αὐτὸ τὸ ἀνυπόφορον βάρος, ὅτι δὲν εἶναι διὰ τὴν ράχιν μου*» (ἔγγρ. 45385/11 τῆς 20ῆς Ἀπριλίου 1818).

Δὲν ὑπάρχουν πολλὲς λεπτομέρειες γιὰ τὴ διαμονὴ τοῦ Δημητρίου στὴν Κων/πολὴ οὔτε μποροῦμε νὰ ξέρουμε ἂν ὁ τρόπος ζωῆς του, ὅπως ἀναδύεται ἀπὸ τὰ διασωθέντα ἱστορικὰ τεκμήρια, προσδιορίζοταν ἀπὸ τὶς κοινωνικο-οικονομικὲς συνθήκες πού ὁ ἴδιος ἐβίωνε ἢ ἦταν ἀπότοκος τῆς ἀτομικῆς ιδιοσυγκρασίας του. Τὸ πιθανότερο εἶναι νὰ ἔπαιξαν ρόλο καὶ οἱ δύο αὐτοὶ παράγοντες. Πάντως, ἀντίθετα πρὸς ὅ,τι θὰ ἀνέμενε κανεὶς γιὰ τοὺς βεκίληδες λαμβάνοντας ὑπόψιν τὴν προυχοντικὴ τάξιν ἀπὸ τὴν ὁποία προέρχονταν, ὅτι δηλαδὴ ἡ ζωὴ τους στὴν Πόλιν θὰ ἦταν οικονομικὰ ἄνετη, ἂν ὄχι γεμάτη χλιδὴ καὶ πολυτέλεια, τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου Περρούκα δείχνουν ὅτι τὸ ἄκρως ἀντίθετο συνέβαινε. Τουλάχιστον ὁ Δημήτριος Περρούκας ἀσκοῦσε τὰ καθήκοντά του μὲ πολλὰς δυσκολίες καὶ ζοῦσε βίον λιτοδίατο καὶ μονήρη. Οἱ πολλὰς εὐθύνες του, τὸ νεαρὸ τῆς ἡλικίας του, ἡ ἀσυνεννοησία μὲ τὰ ἀδελφία

του και κυρίως τὰ πολλά έξοδα πού ἔκανε γιὰ τὸν χρηματισμὸ τῶν ἄπληστων Τούρκων ἀξιοματούχων πρὸς ταχύτερη καὶ εὐνοϊκότερη ἐπίλυση τῶν ὑποθέσεων του, μαζί μὲ τὴν ἔλλειψη ἐπαρκῶν κεφαλαίων καὶ χρηματικῶν πόρων, πολλές φορές τὸν ὀδήγησαν σὲ ἀπελπισία καὶ ψυχολογικὸ ἀδιέξοδο. Πολλὰ γράμματά του πρὸς τὸν ἀδελφὸ του Ἰωάννη εἶναι ἐκφράσεις ἀγωνιώδους οἰκονομικῆς ἀπόγνωσης, γεμᾶτα ἀπὸ παράπονα καὶ βαρεῖς χαρακτηρισμοὺς γι' αὐτόν. Δὲν ὑπάρχει ἐπιστολὴ τοῦ Δημητρίου, στὴν ὁποία νὰ μὴν περιγράφη κάποιο οἰκονομικῆς φύσεως πρόβλημα καὶ νὰ μὴν διατυπῶν ἀπεγνωσμένες παρακλήσεις γιὰ τακτοποιήσεις λογαριασμῶν καὶ ἀποστολὲς χρημάτων ἀπὸ τοὺς δικούς του. Δὲν ἦσαν λίγες οἱ φορές πού ὁ δυστυχὴς Δημήτριος εὐρέθηκε μεταξὺ σφύρας καὶ ἄκμονος, γιατί ἀντιμετώπιζε ἀφόρητες δυσκολίες. Χρήματα δὲν τοῦ ἀποστέλλονταν ἀπὸ τὸ Ἄργος, «*πόλιτζες*» (συναλλαγματικὲς) πού εἶχε ἀποδεχθῇ ἢ ἔφθαναν εἰς χεῖρας του δὲν πληρώνονταν στὴν προθεσμία τους, δάνεια πού εἶχε συνάψει δὲν ἐξοφλοῦνταν ἐγκαίρως, λογαριασμοὶ του δὲν ἔκλειναν, ὅπως ἔπρεπε. Ὁ Δημήτριος, χειριζόμενος πολλές τέτοιες ὑποθέσεις ὅχι μόνο δικές του ἀλλὰ καὶ Τούρκων, γινόταν πομπὸς καὶ δέκτης παραπόνων καὶ ἀπαιτήσεων ἄλλων καὶ πιεζόμενος αὐτὸς ἀναγκάζοταν μὲ τὴ σειρά του νὰ πιέξῃ ἄλλους, νὰ δανεῖζεται, γιὰ νὰ ἐξοφλῇ τὰ χρέη του «*ξεσκουφώνοντας τὸν ἕνα καὶ σκουφώνοντας τὸν ἄλλον*», ὅπως χαρακτηριστικὰ ἔγραφε (45372/3 κρυπτ. τῆς 26ης Ἰουλίου 1816), εὐρισκόμενος συνεχῶς σὲ οἰκονομικὴ ἀνάγκη.

Αὐτὴ ἡ ἔλλειψη χρηματικῶν πόρων εἶχε γίνῃ γιὰ τὸν Δημήτριο πραγματικὸς «*ἐφιάλτης*», πού ἐπηρέαζε τὸν ψυχισμό του καὶ τὸν τρόπο ζωῆς του. Τὰ διασωθέντα τεκμήρια εἶναι πλέον ἢ εὐγλωττα. Ἦδη σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν ἀδελφὸ του Ἰωάννη τῆς 23ης Φεβρουαρίου 1816, προσκλαιόμενος γιὰ τὶς οἰκονομικὲς δυσκολίες του, ἀνέφερε ὅτι «*ὑποφέρει τεθλιμμένην ζωὴν*», ὅτι ἡ ζωὴ του κινδυνεύει «*γιὰ χατῆρι του*» καὶ ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι προεστοὶ τοῦ Ἄργους τὸν ἀγόρασαν ὡς σκλάβο καὶ τὸν ἐπούλησαν στὴν Πόλη «*νὰ δουλεύῃ σκλαβικώτατα*» (45614). Τρεῖς ἡμέρες ἀργότερα ἔγραφε ὅτι «*ἐγὼ εἶμαι κατ' αὐτὰς χαμένος ἀπὸ τὰ σικλέτια*» (45615 τῆς 26ης Φεβρουαρίου 1816), ἐνῶ μετὰ διήμερον ἐδήλωνε ὅτι «*τὸ ἀδύνατον πνεῦμα μου ἀτόνισε ἀπὸ τὰς περιστάσεις*» (45359 τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1816). Στις 13 Μαρτίου 1816 ἔγραφε στὸν Ἰωάννη ὅτι εἶναι καταστενοχωρημένος γιὰ γρόσια, ὅτι «*πανταχόθεν ἀπελπίσθη*», ὅτι «*τὸ σικλέτι πού δοκιμάζει εἶναι ἀπερίγραπτον*», κατακρίνοντας τὴν ἀδιαφορία τῶν προεστῶν τοῦ Ἄργους πού «*ὀλίγον τοὺς μέλλει ἂν φορήσωμεν διὰ τὰ συμφέροντά των*» (45618). Στις 15 Μαΐου 1816 παραπονιόταν καὶ πάλι ὅτι εἶχε «*ὑπερβολικὴν στενοχωρίαν γροσιών*» (45366/1). Σὲ στιγμὴ ἀπόγνωσης βρισκόταν καὶ στις 28 Ἰουνίου 1816, ὅταν σὲ μία ἀπὸ τὶς τρεῖς ἐπιστολὲς πού ἔστειλε στὸν Ἰωάννη τὴν ἴδια ἡμέρα (45371/2) τοῦ ἔγραφε:

«Πῶς, ἀδελφέ, μὲ ἄφησας ἔτσι καὶ κανένα ἀπὸ τὰ γραφόμενά μου δὲν σοῦ δίδει νὰ καταλάβῃς πῶς ἐχάθηκα ἀπὸ τὸ σικλέτι... Ἐ, διὰ ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ πλέον κάμετε ἓνα ἔλεος, ὅτι θὰ μὲ κτυπήσῃ ἀποπληξία σήμερον-αὔριον... Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἰδῇ. Ἐχάθηκα ἀδίκως ἐξ αἰτίας ὑμῶν...».

Σκληρὰ παράπονα ἔκανε στὸν ἀδελφό του Ἰωάννη καὶ κατὰ τὸ ἐπόμενο ἔτος, ὅταν διορίστηκε πλέον «βεκίλης τοῦ Μορέως». Στὶς 11 Ἰουνίου 1817 τοῦ ἔγραφε ὅτι τὸν δαιμονίζει μὲ τὰ καμώματά του, ὅτι γίνεται ἀνυπόφορος, ὅτι τὰ ψέματά του δὲν ἔχουν τέλος καὶ ἄλλα, χρησιμοποιώντας πολλές ἀνεπίτρεπτες, ἀνάρμοστες καὶ ὑβριστικὲς λέξεις (45384/3). Ἐξάλλου, στὴν ἀπὸ 26 Ἰουλίου 1817 ἐπιστολὴ τοῦ ὀργιζόταν κατὰ τοῦ Ἰωάννη μὲ τὴ φράση «ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τὸ εὕρῃ» καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ τοῦ στείλῃ τὰ γρόσια τοῦ «μουκατᾶ», γιατί ἀλλιῶς «θὰ τὸν πάρῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου...» (45384/8). Τὰ παράπονα τοῦ Δημητρίου συνεχίζονταν καὶ τὸν ἐπόμενο μήνα. Στὴν ἐπιστολὴ τῆς 1ης Αὐγούστου 1817 ἔγραφε στὸν Ἰωάννη ὅτι τὸν ἐδαιμόνισε μὲ τὸ σήμερον-αὔριον τῶν γροσίων τοῦ «μουκατᾶ» καὶ κατέληγε: «Ποῦ νὰ καταφύγω δὲν ἤξεύρω, ἀφ' οὗ ἐδῶ ὁ ἴδιος ὁ ἀδελφός μου μὲ κτυπᾷς τόσες μαχαιριές... δὲν ἔμεινε ἄλλο παρὰ νὰ σκοτωθῶ, ἀθεόφοβε! Θέε νὰ μὲ κτυπήσῃ δαμπλᾶς ἀπόψε...» (45384/12). Σὲ κρυπτογραφημένο τμῆμα ἐπιστολῆς τῆς 7ης Ὀκτωβρίου 1817 ὁ Δημήτριος ἐκμυστηρευόταν στὸν ἀδελφό του Ἰωάννη ὅτι εἶχε χάσει τὴν ἡσυχία του καὶ ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοί του δὲν εἶχαν χρήματα παρὰ μόνον νὰ ζήσουν, ἥτοι γιὰ τὸ φαγητό τους (45384/15). Δραματικὴ εἶναι καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Δημητρίου ὅτι τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1818 δὲν γιόρτασε στὸ σπίτι του τὶς ἅγιες ἡμέρες, ἀλλὰ περιφερόταν στοὺς δρόμους τῆς Πόλης μέσα στὴν παγωνιά, νῆστις καὶ τάλας. Ἐγραφε σὲ ἐπιστολὴ τοῦ τῆς 31ης Δεκ. 1818: «Ἡ εὐγενεία σας, ἄρχοντες, ἐγλενδίσετε τὰς ἐορτάς. Ὁ ἅγιος Θεὸς ᾧς σᾶς ἀξίωση καὶ εἰς ἔτη πολλά, ἐγὼ δὲ λιμοκτονῶ σχεδὸν καὶ δὲν τὰς γνωρίζω παρὰ δι' ἄπλὰς ἡμέρας περιφερόμενος εἰς τὸ ἄπειρον ψῦχος καὶ τὸν παγετόν, ὅπου ὁ κόσμος φρίττει...» (45817)¹⁸. Παράπονα ὅμως δὲν εἶχε μόνον κατὰ τοῦ Ἰωάννη. Τὸ ἴδιο αὐστηρὸς ἦταν καὶ πρὸς τὸν ἀδελφό του Χαραλάμπη, μὲ τὸν ὁποῖο εἶχε συνεργασία καὶ πολλὰς οἰκονομικὰς συναλλαγὰς. Ἰδιαίτερα στὴν ἐπιστολὴ τοῦ τῆς 5ης Μαΐου 1819 (45708) τὸν ἐπέπληττε λέγοντας ὅτι ἡ συμπεριφορὰ του «δὲν

18. Διαφορετικὴ ἐντελῶς εἶναι ἡ εἰκόνα ποὺ δίνεται γιὰ ἓναν ἄλλο Ἕλληνα προεστὸ καὶ βεκίλη στὴν Κων/πολη, τὸν Ἀνδρέα Λόντο, ποὺ ἦταν γνωστὸς ὡς τύπος ἐξωστρεφῆς καὶ γλεντζές. Βλ. ὅσα γράφει γι' αὐτὸν γνωστὸς Κων/πολίτης ποὺ τὸν γνώρισε αὐτοπροσώπως στὴν Πόλη μαζί μὲ κάποιους ἄλλους *Μοραῖτες*. Βλ. Νικολάου Δραγούμη, *Ιστορικαὶ Ἀναμνήσεις*, τόμ. Β', ἔκδ. γ', Ἀθήνα 1925, σσ. 70 ἐπ. (μὲ ἀναφορὰς καὶ στοὺς Ἀσημάκη Ζαῖμη, Παπαλέξη, Γρηγόριο Παπαφωτόπουλο καὶ Π.Π. Γερμανό, οἱ ὁποῖοι, πλὴν τοῦ τελευταίου, ἦσαν ὅλοι βεκίληδες τοῦ Μοριᾶ).

είναι ἴδιον ἀνθρώπου ἐπαγγελλομένου τὸ ἐμπόριον, ἀλλ' οὔτε τινὸς ἄλλου» καὶ ὅτι τὸ φέρεσιμό του εἶναι «ἀπαραδειγμάτιστον».

Υπὸ τις συνθήκες αὐτές, ἀλλὰ ἴσως καὶ γιὰ προσωπικούς του ἄλλους λόγους πὺν ἀγνοοῦμε, ὁ Δημήτριος ἀπέκλειε κάθε σκέψη γάμου καὶ δημιουργίας οἰκογένειας. Σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Ἰωάννη τῆς 13ης Νοεμβρίου 1820 (45416/4), ἀφοῦ τὸν κατηγορεῖ ὅτι ἔχει «πολὺ σεσαπημένα σπλάχνα καὶ δυσώδη», ἐνῶ αὐτὸς ἔπαθε, ἐδυστύχησε, λιμοκτονεῖ καὶ δοκιμάζει τὰ μύρια, γιὰ νὰ τὸν ὑπερασπισθῇ «χωρὶς νὰ ἔχη γνωρίση τὸ λεπτόν του ποτέ», καταλήγει: «Ἐγὼ χάρις τῷ Θεῷ μήτε γυναικα ἔχω μήτε παιδιὰ, ἀλλ' οὔτε σκοπεύω νὰ τὰ κάμω ποτέ. Καὶ ἂν εἶχα ἢ ἔχω τι, θέλεις τὸ χαρεῖς ἐσὺ καὶ οἱ κληρονόμοι σου» (45416/4).

Όλες αὐτὲς οἱ δυσμενεῖς καταστάσεις ἔβλαψαν τὴν ὑγεία τοῦ Δημητρίου, ἢ ὅποια φαίνεται ὅτι μᾶλλον ἦταν ἐπισφαλής. Ἀπὸ τις ἐπιστολὲς του προκύπτει ὅτι κατὰ καιροὺς ἔπασχε ἀπὸ συγκεκριμένες ἀσθένειες, πὺν τὸν ἐνοχλοῦσαν ἐξαιρετικά. Συχνὰ παραπονιόταν γιὰ κάποια ὠτίτιδα (45330/1 τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1815, 45330/2 τῆς 6ης Ἰανουαρίου 1815, 45357/2 τῆς 16ης Φεβρουαρίου 1816), ἐνῶ σὲ ἄλλη ἐπιστολὴ του, τῆς 28ης Αὐγούστου 1816 (45373), ἔγραφε: «Ἦδη εἶμαι κατάκοιτος ἀπὸ ἓνα ἐρυσίπελας ὁπὺ ἐκυρίευσε τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τὴν ἄκραν στενοχωρίαν καὶ ἀδημονίαν μου, ὁ Κύριος ἅς με φυλάξῃ ἢ καὶ εὐδοκήσῃ τὸν θάνατόν μου, νὰ ἐλευθερωθῶ». Σὲ ἐπιστολὴ παραπόνων πρὸς τὸν ἀδελφό του Ἰωάννη στὶς 26 Ἀπριλίου 1820 ἐξομολογεῖτο ὅτι ἀπὸ τις πολλὲς φροντίδες καὶ σκοτοῦρες ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τῶν ἀναγκαίων χρηματικῶν πόρων ἔφθειρε ἐντελῶς τὴν ὑγεία του, καταντημένος ἀπὸ τὰ βάρη του νὰ ζῇ μὲ «φοντανέλες» (= βοθρία, σπυριά μὲ πύον), μὲ «ἐξοχάδες» (= αἰμορροΐδες), μὲ καθημερινὲς χύσεις αἱμάτων καὶ μὲ «ὀφθαλμία» (45524). Στὶς 16 Ἰουνίου 1820 ἐνημέρωνε τὸν Ἰωάννη ὅτι ἦταν κατάκοιτος ἀπὸ ρευματισμοὺς τῶν ποδῶν καὶ ὅτι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ εἶχε μεταβῇ στὰ ἱαματικά λουτρά τῆς Προύσας, προφανῶς γιὰ θεραπεία τῶν ρευματικῶν πόνων του (45525). Ἐπίσης στὶς 10 Δεκεμβρίου 1820 ἔγραφε στὸν Ἰωάννη ὅτι τὸν περισσότερο καιρὸ περνοῦσε μὲ ἱατροὺς καὶ ἱατρικά (45416/7).

VII. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς 8ετοῦς βεκλικῆς θητείας του στὴν Κων/πολη ὁ Δημήτριος Περρούκας ἀσχολήθηκε μὲ ἀάμπολλες καὶ ποικίλες «ἰδιωτικὲς» ὑποθέσεις. Κυρίως ἀφιερῶθηκε στὴν ἐξυπηρέτηση οἰκονομικῶν ὑποθέσεων ἰδικῶν του καὶ τῶν οἰκείων του. Συχνότατη εἶναι ἡ ἐκ μέρους του ἔκδοση, ἀποδοχή, εἰσπραξὴ καὶ πληρωμὴ συναλλαγματικῶν, τὸ ἄνοιγμα καὶ ἡ τήρηση χρηματικῶν λογαριασμῶν, ἡ ἀποστολὴ καὶ λήψη χρημάτων σὲ διαφόρους καὶ ἀπὸ διαφόρους κ.λπ. Σὲ μία προ-τραπεζικὴ ἐποχὴ, ὅποτε ὑπῆρχε ἔλλειψη χρηματικῆς ρευστότητας, γινόταν εὐρύτατη χρῆση «πιστωτικῶν τίτλων», δηλ. συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων, πὺν τότε ὀνομάζονταν μὲ διάφορα ὀνό-

ματα («πόλιτζες», «ριμέσσεες», «καμβιάλες» κ.λπ.). Οἱ τίτλοι αὐτοὶ ἀπέκλειαν μὲν τὸν κίνδυνο κλοπῆς τῶν χρημάτων κατὰ τὴ μεταφορὰ τους ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἐνείχαν, ὅμως, πάντοτε τὸν κίνδυνο τῆς μὴ πληρωμῆς, ἐπειδὴ ἦσαν ὑποσχέσεις καταβολῆς χρημάτων καὶ ὄχι πραγματικὲς καταβολές. Ἦταν φυσικὸ ὁ Δημήτριος νὰ ἀντιμετωπίζῃ πολλές δυσκολίες, ὅταν οἱ «πόλιτζες» δὲν ἐξοφλοῦνταν καθόλου ἢ δὲν ἐξοφλοῦνταν στὴν ὥρα τους, ἢ ὁ ἴδιος δὲν διέθετε χρήματα νὰ τὶς ἐξοφλήσῃ.

Εἶχε ἐπίσης ὁ Δημήτριος συνεργασία μὲ διάφορους «σαράφηδες», ἀσχολεῖτο δηλαδή μὲ ὑποτυπώδεις χρηματοοτραπεζικὲς ἐργασίες καὶ διευκολύνσεις γιὰ τὴν ἐξασφάλιση κάποιας χρηματικῆς ἀπολαβῆς («προμήθειας»). Φαίνεται ὅτι ἀπὸ χρήματα ποὺ διέθετε ἢ δανειζόταν ἐδάνειζε σὲ ἄλλους μικρότερα ποσὰ μὲ μεγαλύτερο τόκο κερδοσκοπώντας ἀπὸ τὴ διαφορά τοῦ ἐπιτοκίου ἢ ἀναζητοῦσε καὶ εὑρίσκε πελάτες γιὰ τοὺς σαράφηδες ἐπ' ἀμοιβῇ. Καὶ οἱ περιπτώσεις αὐτὲς δὲν ἦσαν ἄμοιρες προβλημάτων. Γιὰ παράδειγμα, πολὺ ταλαιπώρησε τὸν Δημήτριο ἡ ὑπόθεση τοῦ Γεωργάκη Μανώλη¹⁹, ποὺ δὲν ἐξοφλοῦσε χρέος τοῦ γύρω στὰ 2.500 γρόσια καὶ ὁ Δημήτριος ἀναγκάστηκε νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπικουρία τοῦ ἐμπόρου Χαραλάμπη Σέκερη στὶς Σπέτσες, γιὰ νὰ εἰσπραχθοῦν τὰ ὀφειλόμενα (17371/28 τῆς 29 Φεβρ. 1820, 17372/11 τῆς 10 Μαρτίου 1820, 17375/50 τῆς 26 Ἀπριλίου 1820).

Ἡ κυριότερη πάντως οἰκονομικὴ δραστηριότητά του φαίνεται ὅτι ἦταν ἡ ἐνοικίαση διάφορων κρατικῶν προσόδων, δηλ. «μουκατάδων», φόρων, δασμῶν, «ίλιτζαμίων» κ.λπ. εἴτε γιὰ δικό του λογαριασμό εἴτε –συνηθέστερα– ὡς συνεργάτης καὶ συνεταῖρος Τούρκων ἢ Ἑλλήνων. Αὐτὸ τὸ ἔκανε εἴτε ἐμφανῶς εἴτε ἀφανῶς. Ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ ἀδελφοῦ του Χαραλάμπη μαθαίνουμε ὅτι ὁ Δημήτριος εἶχε ἀγοράσει μὲ τὸν σαράφη Γεώργιο Παπαδόπουλο κάποιο «μεγάλο σπαηλίκι», τὸ ὁποῖο ὁ Χαραλάμπης τὸν συμβούλευε νὰ φροντίσῃ νὰ πάρῃ καὶ τὸν ἐπόμενο χρόνο, γιὰτὶ «ἔχει πολὺ ψωμὶ» (45482 τῆς 17ης Δεκ. 1815).

Ἀλλὰ οἱ ἀσυχολίες αὐτὲς δὲν ἦσαν πάντοτε χωρὶς προβλήματα καί, ἐπειδὴ συνήθως βρισκόταν σὲ ἀδυναμία νὰ ἀνταπεξέλθῃ στὶς οἰκονομικὲς ὑποχρεώσεις του, ἐντεινόταν τὸ καθημερινὸ ἄγχος καὶ ἡ στενοχώρια του. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ περίπτωση μὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς σαράφηδες του. Στὴν ἀρχὴ σαράφης τοῦ Δημητρίου στὴν Πόλὴ ἦταν ὁ Γεώργιος Παπαδόπουλος. Ὅμως, ὅταν αὐτὸς τοῦ δυσκόλεψε τὴν ἀντλησὴ κεφαλαίων, τὸν ἀντικατέστησε μὲ

19. Μᾶλλον πρόκειται γιὰ τὸν Τσάκωνα Γεωργάκη Μανωλάκη ἀπὸ τὸν Πραστό. Γιὰ τὸν ἀγωνιστὴ αὐτὸν τοῦ 1821 ὑπάρχει ἐκτενὴς βιογραφία χωρὶς ὅμως πολλὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν προεπαναστατικὴ δράση του, ἰδίως τὴν ἐμπορικὴ. Βλ. Θά ν ο υ Β α γ ε ν ᾱ, *Ὁ καπετὰν Γεωργάκης Μανωλάκης-Μιχαλάκης*, Ἀθῆναι 1973.

τὸν Ἀθανάσιο Χατζηκωνσταντίνου Μήχογλου ἢ «*τζιελεπή Ἀθανασάκη*», ὅπως ὁ ἴδιος τὸν ἀποκαλοῦσε (45333 τῆς 13ης Μαΐου 1815), μὲ τὸν ὁποῖο, ὅμως, οἱ σχέσεις του ἔφτασαν στὸ ἀπροχώρητο λόγῳ τῆς ἀσυνέπειας τοῦ Δημητρίου. Ὅπως ὁ ἴδιος παραδέχτηκε σὲ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἀδελφὸ του Ἰωάννη στίς 26 Νοεμβρίου 1816, ἐνῶ εἶχε ἀντλήσει ἀπὸ αὐτὸν 110 χιλ. γρόσια, πὺν μαζί μὲ τὰ «*διάφορα*» (= τόκους) ἔφτασαν τὶς 125 χιλ., δὲν τοῦ εἶχε καταβάλει τίποτε «*κλείνοντας ἓνας χρόνος*» (45375/1)! Κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ 1817 ξεκίνησε κάποια ἐταιρική συνεργασία μὲ τὸν σαράφη Ἰωσήφ Καπνίστα. Ἐζήτησε, λοιπόν, καὶ ἀπὸ ἄλλους νὰ συνεργαστοῦν μὲ αὐτόν, ὅπως ὁ θεῖος του Σωτήριος καὶ ὁ Ὑδραῖος Δημ. Κριεζῆς (45469 τῆς 19ης Φεβρ. 1817), ὁ ἕτερος θεῖος του Ἀπόστολος, μὲ προσέγγιση τοῦ σιὸρ Μιτσάκη, πρῶην κονσόλου τῆς Ρωσίας στὴν Πάτρα (1737/14 τῆς 23ης Φεβρ. 1817), ὁ Χανὲν Πολίτης (17338/20 τῆς 24ης Μαΐου 1817) καὶ ὁ Τριπολιτσιώτης ἔμπορος Γεώργιος Ἰωάννου (17338/21 τῆς 25ης Μαΐου 1817). Ὅμως, σὲ λίγες ἡμέρες ὁ Καπνίστας διέλυσε τὴ «*συντροφία*» καὶ κατέφυγε σὲ μοναστήρι (17338/24 τῆς 6ης Ἰουνίου 1817) καὶ ἐπομένως ἡ συνεργασία τους σταμάτησε ἄδοξα. Δυστυχῶς, λίγους μῆνες ἀργότερα τοὺς ἄφησε χρόνους ἀπὸ πανώλη καὶ «*ὁ ζάβαλης τζιελεπὴς Ἀθανασάκης*», ὅπως ἔγραφε ὁ Δημήτριος στὸν Ἰωάννη (45384/11 τῆς 24ης Αὐγούστου 1817), δημιουργώντας του ἔτσι μία ἀκόμα αἰτία ἀπογοητεύσεως καὶ οἰκονομικῆς δυσχέρειας.

Ἐμφανὴς εἶναι στὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου Περρούκα ἡ φιλικὴ σχέση μεταξὺ Περρουκαίων καὶ Τούρκων. Ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Δημήτριος Περρούκας ἐξυπηρετοῦσε καὶ Τούρκους φίλους του, μπέηδες καὶ ἀγάδες τοῦ Ἄργους καὶ ἄλλους, πὺν εἶχαν οἰκονομικὰ συμφέροντα στὴν Κων/πολη. Στίς 10 Φεβρουαρίου 1815 οἱ Ἡσοῦφ μπέης καὶ Ζουλφικάρ μπέης ἀνέθεσαν στὸν Δημήτριο νὰ εἰσπράξῃ χρήματα ἀπὸ διάφορους ὀφειλέτες τους καὶ νὰ τὰ δώσῃ στὸν σαράφη τους (45463). Ἄλλοτε τοῦ ἀπέστειλαν «*γρόπον*» βουλωμένο μὲ 5.000 γρόσια, ἐνῶ στὴν ἴδια ἐπιστολὴ τους τοῦ ἐδήλωναν: «*...μένομεν κατὰ πάντα εὐχαριστημένοι, ὅπου σᾶς βλέπομεν εἰς τὰς δούλεψές μας προθύμους καὶ γνωρίζομεν ὅτι πολλὰ μᾶς ἀγαπᾶτε καὶ διὰ λόγου μας εἴσατε πρόθυμοι καὶ κοπιάζετε*» (17319 τῆς 15ης Ἀπριλίου 1815).

Σὲ πολλὰς περιπτώσεις ὁ Δημήτριος ὄχι μόνον ἐξυπηρετοῦσε Τούρκους ἀρχοντες, ἀλλὰ καὶ συνεργαζόταν μαζί τους ἐταιρικά, φανερά καὶ ἀφανῶς, ὅπως ἤδη εἶδαμε, ἐκμεταλλεύόμενος μαζί τους διάφορους «*μουκατάδες*» καὶ ἄλλες προσόδους, ὅπως τὸν «*πάλο μολυβιοῦ*», τὸν «*πάλο σκαγιῶν*», τὶς ἄλκυες, τὸ «*ίλιτζάμι τοῦ Κρογιοῦ*», τὸ «*Τσακίρι*», τὰ Μέγαρα καὶ διάφορα ἄλλα. Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι προκρινόταν συνήθως ὁ ἀφανὴς καὶ διακριτικὸς τρόπος συνεργασίας, γιὰ νὰ μὴν προκαλοῦνται οἱ κάθε μορφῆς ἐντόπιοι ἀντίζηλοι καὶ οἱ ξένοι δυνάστες. Ὅταν κάποτε πληροφορήθηκε ὁ Ἰωάννης ὅτι ὁ Δημήτριος

πῆρε τὸν «*ένφι ἐ πάλτον*» (= φόρο καπνοῦ) στὸ ὄνομά του, τὸν ἐπέπληξε ὅτι «*δὲν ἦτον καλὸν*» καὶ τὸν συμβούλεψε γενικότερα: «*πρόσεχε πάντοτε νὰ παίρ- νη ἄλλος τὸ ὄνομα εἰς ὅσα πρὸς τοὺς μεγάλους φαίνονται*» (17322/13 τῆς 22ας Νοεμβρίου 1815). Σὲ ἄλλη περίπτωση τὸν συμβούλευε νὰ πάρῃ τὸ φερμάνι γιὰ τὸν «*πάλτο σκαγιῶν εἰς ὄνομα τούρκικον*», ἐνῶ γιὰ τὴν περίπτωση τοῦ καπνοῦ τὸν συμβούλευε: «*τὸ τεμεσούκι... ἃς εἶναι εἰς ὄνομα Ἰσμαῆλ ἐφέντη*», δηλ. τοῦ βοεβόδα τοῦ Ἀργους (17322/20 τῆς 19ης Δεκεμβρίου 1815).

Βέβαια, μία τέτοια συνεργασία δὲν ἦταν πάντα ὁμαλὴ οὔτε πάντα κερ- δοφόρα γιὰ τὸν Δημήτριο ἰδίως σὲ περιπτώσεις σκληρῶν καὶ ἀχόρταγων Τούρκων μπέηδων, ὅπως ὁ Ἰζὲτ μπέης, τὸν ὁποῖο ὁ Ἰωάννης δύο φορές χα- ρακτηρίζει «*ὄχεντρα μυστικότατη*» (κρυπτ. 45385/6 τῆς 20ῆς Φεβρ. 1818) καὶ «*κακὴ καὶ μυστικότατη ὄχεντρα*» (κρυπτ. 45385/7 τῆς 22ας Φεβρ. 1818), ἐνῶ ὁ Δημήτριος ἀναφέρεται σ' αὐτὸν μὲ σκληροὺς χαρακτηρισμούς, ὅπως «*ἄπιστος*», «*σκούλι*», «*ἐπίβουλος*», «*χριστιανομάχος*» καὶ ἄλλους. Ὅπως ἐξηγεῖ ὁ Δημήτριος σὲ κρυπτογραφημένο τμῆμα ἐπιστολῆς του τῆς 31ης Ἰουλίου 1818, ὁ Ἰζὲτ μπέης εἶχε ὑπογράψει δύο χρεωστικὲς ὁμολογίες, τίς ὁποῖες δὲν ἤθελε νὰ ἐξοφλήσῃ. Ἀφοῦ τὸν τालαιπώρησε κωλυσιεργώντας, ἀφοῦ τοῦ «*ἔλω- ωσε τὰ ἄντερα ἔξι μῆνας πηγαινοφέρνοντάς με ὥσάν τὸν χαμάλη, σήμερον καὶ αὖριον*», ὅπως γράφει, τὸν ἐξανάγκασε νὰ ἀλλάξῃ τίς δύο ὁμολογίες σὲ ἄλλα ὀνόματα ὑπὸ τὴν ἐγγύησή του. Ἡ διαδικασία αὐτὴ ἐγίνε μὲ ζημία τοῦ Δημη- τρίου γύρω στὰ 5.000 γρόσια! Τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι ὁ Ἰζὲτ μπέης δὲν ἤθελε νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος, ἐπειδὴ ἤλπιζε ὅτι θὰ τοῦ χαριζόταν λόγω τῶν τόσων ἐκδουλεύσεων πού εἶχε κάνει στὸν Ἰωάννη καὶ στὸ σπῖτι τῶν Περρουκαίων! Ἀξία ἀναφορᾶς εἶναι ἡ ἐπισήμανση τοῦ Δημητρίου πρὸς τὸν Ἰωάννη νὰ μὴ μιλήσῃ πουθενὰ γιὰ τὸ γεγονὸς αὐτὸ οὔτε καν στὸν πενθερό του, γιατί, ἂν τὸ μάθῃ ὁ Ἰζὲτ μπέης, «*βλαπτόμεθα θανάσιμα*» (45385/16).

Ὅπως καὶ ἄλλοι προεστοὶ καὶ βεκύληδες, ἔτσι καὶ ὁ Δημήτριος ἀσχολεῖτο καὶ μὲ τὸ ἐμπόριο, συμμετέχοντας σὲ ἐμπορικὲς «*συντροφίες*» μὲ συγγενεῖς καὶ οἰκείους του, ὅπως ὁ ἀδελφός του Χαραλάμπης, ὁ θεῖος του Σωτήριος καὶ ἐνδεχομένως ἄλλοι, ἀφ' ἐνὸς πρὸς ἐξεύρεση πόρου ζωῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου συνε- χίζοντας τὴν οἰκογενειακὴ παράδοση. Τὰ σωζόμενα ἐγγραφα ἐπιβεβαιώνουν τέτοιες οἰκονομικὲς ἢ στενὰ ἐμπορικὲς δραστηριότητες τοῦ Δημητρίου στὴν Πόλη. Γνωρίζουμε ὅτι στὴν ἀρχὴ τῆς βεκιλικῆς σταδιοδρομίας του ὁ θεῖος του Σωτήριος τοῦ ἔστειλε χρήματα γιὰ ἀγορὰ ἐμπορευμάτων στὴν Κων/πολη («*πράγμα*» ἢ «*ψωνίσματα*») προοριζόμενων πρὸς πώληση («*μπούληση*», κατὰ τὸν Σωτήριο) στὸν Μοριά. Μάλιστα σὲ μιὰ περίπτωση ἔγραφε στὸν Δημήτριο ὅτι «*ἀγροικιόμαστε συντροφίαν ἡμῖν καὶ ἡμῖν*» (17302/3 τῆς 25ης Μαρτί- ου 1814). Ἀπὸ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ ἴδιου μαθαίνουμε ὅτι ὁ Δημήτριος ἀγό- ρασε καὶ τοῦ ἔστειλε γιὰ μεταπώληση 142,18 καντάρια σίδηρο (17302/4 τῆς

13ης Ίουνίου 1814). Επίσης, κατά τις αρχές του 1816, αγόρασε και έστειλε στον άδελφό του Χαραλάμπη στο Άργος άδιευκρίνιστη ποσότητα κριθαριοϋ (17324/15 της 9ης Φεβρουαρίου 1816). Ένδιαφέρουσα πρόταση έμπορικης συνεργασίας έκανε στον Δημήτριο ό Χαραλάμπης και λίγους μήνες άργότερα, στις 13 Ίουνίου 1816, αϋτή τη φορά για την προμήθεια σιταριοϋ. Συγκεκριμένα του ζήτησε να αγοράση 1.500-2.000 κουβέλια «*παστρικόν σιτάρι ρώσικο*». Το «έγχείρημα» θά ήταν «*συντροφικόν έξ ήμισείας*» μεταξύ των δύο αδελφών (45368/2). Λίγες ήμέρες άργότερα έκανε στον Δημήτριο παρόμοια πρόταση και ό θεϊος του Σωτήριος. Τόν παρεκάλεσε, αν εϋρη κανένα μικρό «*κάρικο*» (= φορτίο) από σιτάρι «*παστρικόν άρναούτι*», να το αγοράση είτε μόνος του είτε με καμμιά μικρή «*συντροφία*» και να του το στείλη για μεταπώληση στο Άργος (έγγρ. 17330/7 της 19ης Ίουνίου 1816). Με την αγορά σιταριοϋ και πετσιών δέν συναινοϋσε τόν Οκτώβριο του 1814 ό ίδιος θεϊος του (17311/21), γιατί οι τιμές τους δέν ήσαν συμφέρουσες τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, όμως τόν επόμενο χρόνο παρήγγειλε στον Δημήτριο μιá ποσότητα πετσιών και μάλιστα «*γουβάλικων*» (= βουβαλικών) «*Άντρενελίτικων*» (= από την Άδριανούπολη) ή και βοδινών, με το σκεπτικό «*ότι αϋτοϋ του τόπου έβγαίνουν καλλιώτερα από του Μισιριοϋ (= Αιγύπτου) και Άνατολής*» (45466 της 29ης Αϋγούστου 1815).

Είναι ενδιαφέρον για τα έμπορικά ήθη της εποχής, με διαχρονική όμως ισχύ, ότι ό πολύπειρος θεϊος του Δημητρίου Σωτήριος τόν προέτρεπε να στέλνη σε κάθε αποστολή έμπορευματος δύο γράμματα με δύο χωριστές λίστες τιμών των έμπορευμάτων, μία με πλασματικές χαμηλές τιμές για το «*γιουμπρούκι*» (= τελωνείο), «*διá να πάν συμφώνως*», και μία άλλη με τις πραγματικές τιμές αγοράς, στην όποία θά έγραφε το «*σωστόν της ψωνίσσεως*», για να τη δείχνη στους πραγματευτές! Δικαιολογεί μάλιστα τη συμβουλή του αϋτή με τη σκέψη ότι «*έτσι φέρονται οιπραματευται*» (17302/4 της 13ης Ίουνίου 1814, 17305 της 18ης Ίουλίου 1814). Άξιος «μαθητής» του πραγματευτή θεϊου του αναδείχτηκε ό Χαραλάμπης. Όταν το κριθάρι που του έστειλε ό Δημήτριος δέν έπωλεϊτο και έσάπιζε, ώστε «*είς το στόμα των άλόγων δέν έμβαίνει*», όπως με άφοπλιστική ειλικρίνεια έγραφε, δύο φορές αναγκάστηκε να το ανακατώση με άλλο καλό και να το πωλήση νοθευμένο (17324/15 της 9ης Φεβρουαρίου 1816, 17328/8 της 13ης Μαρτίου 1816).

VIII. Τόν Δημήτριο Περρούκα επίσης άπασχολοϋσαν πολϋ στην Κων/πολη διάφορες μικρότερης σημασίας, αλλά συχνότερες, κουραστικές, πολυέξοδες και χρονοβόρες οικογενειακές και φιλικές έξυπηρετήσεις γενικότερα και ειδικότερα κάθε είδους παραγγελίες, οι λεγόμενες από το λαό μας «*παραγγελές*». Οι παραγγελίες αϋτές ήσαν βέβαια έξω από τόν κύκλο των στενών ύπηρεσιακών καθηκόντων του, αλλά δέν έπαυαν να του άπορροφοϋν πολϋν

ἐλεύθερο χρόνο καὶ πολλὴ ζωτικότητα. Φαίνεται ὅτι ὁ Δημήτριος δὲν ἔδειχνε ἰδιαίτερη προθυμία στὴν ἱκανοποίηση αὐτῶν τῶν παραγγελιῶν, «πνιγμένος» ὅπως ἦταν ἀπὸ τὶς σοβαρὲς ὑποθέσεις ποὺ χειριζόταν καὶ ἀπὸ τὰ οἰκονομικὰ του προβλήματα. Μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς τὶς παραγγελίες παρουσιάζουμε ἐδῶ, γιατί καθρεφτίζουν μία συγκεκριμένη ἐποχὴ καὶ ἐκφράζουν ἓνα τρόπο ζωῆς καὶ μία κοινωνικὴ πραγματικότητα.

Δὲν χρειάζεται νὰ εἰπωθῇ ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἐντολεῖς τοῦ Δημήτριου ἀνῆκαν στὸν στενὸ οἰκογενειακὸ κύκλο του καὶ ὅτι ἐζητοῦσαν ἀπὸ αὐτὸν τὰ πιὸ ἀπίθανα πράγματα. Μὲ ἐπιστολὴ του τῆς 17ης Νοεμβρίου 1815 ὁ Ἰωάννης ζήτησε ἀπὸ τὸν Δημήτριο ἓνα «μαγκάλι μὲ τὸν σοφρά του διὰ τὸν ὄνταν καὶ μὲ τὸ καυκί του» (17322), ἐνῶ πέντε ἡμέρες ἀργότερα τοῦ ζήτησε δέκα ζευγάρια «μεστοπάπουτσα» (= παπούτσια ἐσωτερικοῦ χώρου), τέσσερα «ξενέ» καὶ 6 ἀντρίκια μὲ 3 «μέστια» «περιπλέον μισὸν δάκτυλον μακρύτερα καὶ πλατύτερα ἀπὸ τὰ πρῶτα», καθὼς καὶ ἓνα μαργαριτάρι (17322/13 τῆς 22ας Νοεμβρίου 1815). Πολλὲς καὶ ἀναλυτικὲς παραγγελίες ἔδινε στὸν Δημήτριο καὶ ὁ θεῖος του Ἀπόστολος ἀπὸ τὴν Πάτρα. Στὶς 20 Μαΐου 1815 τοῦ ἔστειλε μέσω τοῦ Ἰωάννης 856 γρόσια, γιὰ νὰ τὰ δώσῃ σὲ κάποιον Πετροκόκκينو (45464), ἐνῶ ἀργότερα, στὶς 4 Μαρτίου 1816, τοῦ ἐσώκλειε «νότα» μὲ ἄλλες παραγγελίες (προσκεφαλάδες κ.ἄ.) παρακαλώντας τον γιὰ τὴν ταχεῖα «ψώνισιν καὶ στάλσιν» τους, ἐπειδὴ τὸν Μάιο τοῦ ἔτους ἐκείνου θὰ γίνονταν οἱ γάμοι τῆς κόρης του. Ἀκόμα ζητοῦσε δέκα πῆχες «σαλι» γιὰ ἓνα «τσουμπέ» (= ἐπενδύτη) δικό του. Μερικὲς ἡμέρες νωρίτερα εἶχε λάβει τὸ «χάλκωμα» ποὺ τοῦ εἶχε παραγγεῖλει (17324/26). Μὲ νεότερη ἐπιστολὴ του ἔγραφε ὅτι ἔλαβε τὶς παραγγελίες, πλὴν τῶν ὀκτῶ «ἐλγεμενιῶν» (= μαντηλιῶν ἢ παπουτσιῶν), τοῦ παρεπονεῖτο ὅτι τὰ ὑποδήματα ποὺ τοῦ ἔστειλε ἦσαν μικρὰ καὶ ζητοῦσε νὰ τοῦ στείλῃ ἄλλα 4 ζευγάρια στὸ μέγεθος τοῦ δικοῦ του ποδιοῦ (17330/2 τῆς 9ης Ἰουνίου 1816). Μέχρι τὶς 22 Φεβρουαρίου πάντως τοῦ 1817 δὲν τὰ εἶχε λάβει (45701) οὔτε μέχρι τὶς 5 Μαΐου 1817 (45658)!

Ὁ ἀδελφός του Χαραλάμπης ποὺ ἀσχολεῖτο μὲ τὸ ἐμπόριο τοῦ ζητοῦσε συνήθως διάφορα χρηστικὰ βιβλία καὶ ἀντικείμενα ποὺ τοῦ ἦσαν ἀναγκαῖα κατὰ τὴν ἄσκηση τῶν ἐπαγγελματικῶν καθηκόντων του, ἐνῶ ἤδη ἀπὸ τὸ 1814 τοῦ εἶχε ζητήσῃ ἓνα «δακτυλιδάκι ἕως 250 γροσίων», γιὰ νὰ τὸ κἀνῃ δῶρο στὴ νύφη του Ἑλένη (45459). Ἔτσι, στὶς 9 Φεβρουαρίου 1816 (17324/15) ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Δημήτριο τὸ βιβλίον «Ἐπιστολαὶ ἐμπορικαί», τὸ ὁποῖο ἦταν πεντάγλωσσο (ἰταλικά, ἀγγλικά, γαλλικά, ἰσπανικά καὶ πορτογέζικα), χρησιμογιὰ τὴν ἐμπορικὴ σταδιοδρομία ποὺ εἶχε μόλις ξεκινήσει, ἐνῶ στὶς 13 Μαρτίου 1816 ἐζήτησε νὰ τοῦ φτιάξῃ καὶ νὰ τοῦ στείλῃ μία «τζίφυρα διὰ τὰ γράμματά του», σφραγίδα μὲ τὸ ὄνομά του (17328/8). Πάντως μέχρι τὶς 18 Νοεμβρίου 1816 δὲν ἔλαβε τὴν «τζίφυρα ἢ τζίνφυρα», γι' αὐτὸ τὴν ξαναζητᾷ

(17333/9). Στις 9 Ιουνίου 1816 ζήτησε να του στείλη «*τοὺς νόμους τοῦ συστήματος*», «*τὴν ταρίφαν πὺν τὸ σύστημα πληρώνει εἰς τὰ κουμέρκια (= τελωνεῖα) διὰ κάθε εἶδος πραγματειῶν*» καὶ τὰ «*πριβιλέγγια*» (=προνόμια) τῶν ἐμπόρων αὐτῆς τῆς σειρᾶς. Ἐπίσης, τὸν παρεκάλεσε νὰ βοηθήσῃ, γιὰ νὰ ἐκδοθῇ ἓνα μπεράτι ἢ φερμάνι, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ ἐμπορεύεται στὴν Πόλη, ζήτησε τὶς διευθύνσεις μεγάλων ἐμπορικῶν οἰκῶν, γιὰ νὰ ἐπικοινωνῇ καὶ νὰ συνεργάζεται μαζί τους, καθὼς καὶ βουλοκέρι καὶ (ξανὰ) τὴ βούλα του (17330/3).

Ὁ θεῖος του Σωτήριος Περρούκας ἦταν ὁ πιεστικότερος ὄλων, ἰδίως κατὰ τὸ ἔτος 1814, ὁπότε σώζονται καὶ οἱ περισσότερες ἐπιστολές του πρὸς τὸν Δημήτριο. Τοῦ ζητοῦσε νὰ του στείλη ἓνα «*κουμάσι*» (= εἶδος ὑφάσματος) γιὰ τὴ δασκάλα τῆς κόρης του ἕως 25 ἢ 30 γροσίων καὶ ἓνα ζευγάρι ὑποδήματα μαῦρα γιὰ τὸν ἑαυτό του (17297/2), τέσσερα τσιμπούκια, σὰν αὐτὰ πὺν εἶχε δώσει στοὺς Περρουκαίους ὁ Μαχμουτ ἐφέντης, μετὰ τὴν παρατήρηση «*οἱ βέργες νὰ εἶναι σιλμέδες, νὰ εἶναι ἀπὸ κερμεσὶ ἱμαμέδες, ἕως 10 ἢ 15 ἢ καὶ 20 γρόσια νὰ κοστίζῃ ἢ βέργα, ὅχι παραπάνω*» (45451), μία ἢ δύο κασέλες «*ζυγκοκέρια μοσκόβικα*», ἓνα ντουλάπι ὅπου καβουρντίζουν τὸν «*καβέ*», δύο «*μπρικολέγενα*», τέσσερα-πέντε «*τετζερέδια*», «*σαγάνια*» «*εἰς διάφορον μπόγι (= μέγεθος)*», «*μπουρεκότσενα*» ἢ καὶ λεβέτια, «*καφε ἱμπρίκια*» «*δύο τρία μπόγια*» (17302/4 τῆς 13ης Ἰουνίου 1814), μαργαριτάρια δέκα «*μισκάλια*» «*ἕως μίας ρόβης σπυρὶ τοῦ χόντρους*», ἓνα «*τέλι*» γιὰ τὰ τσιμπούκια, καὶ ἄλλα. Σὲ ἐπιστολὴ τῆς 18ης Ἰουλίου 1814 (17305), ἀφοῦ τοῦ ὑπενθύμιζε τὴν ἀποστολὴ 3-4 τσιμπουκιῶν μετὰ «*ὀντισμένους ἱμαμέδες*», τοῦ ἔστειλε δύο πέτρες συνθετικές, γιὰ νὰ γράψῃ τὰ ὀνόματα Γεώργιος Περρούκας καὶ Ἀποστόλης Περρούκας, καθὼς καὶ δύο δακτυλίδια καὶ μία «*βεργέτα*», γιὰ νὰ τὰ χαλάσῃ καὶ νὰ κάνῃ δύο καινούρια δακτυλίδια, στὰ ὁποῖα νὰ δέσῃ τὶς πέτρες, γιὰ νὰ τὰ φοροῦν τὰ παιδιά του «*ὅτες νὰ ἔλθουν εἰς τὴν ἡλικίαν τους*», δηλ. ὅταν ἐνηλικιωθοῦν. Ἐπίσης, μετὰ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ ζήτησε διάφορα ὑφάσματα ἢ ἄλλα εἶδη, μετὰ ἄγνωστες σὲ μᾶς ὀνομασίες («*ταμχανά*», «*περμπάφι*», «*παντερή*»), γιὰ νὰ τὰ δώσῃ σὲ διάφορους ἢ νὰ κάνῃ «*άντερι*» καὶ «*τσουμπέ*» τῆς κόρης του Ἑλενίτσας (45455 τῆς 17ης Αὐγ. 1814).

Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ Δημήτριος δὲν ἦταν τόσο πρόθυμος νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν θεῖο του εἴτε λόγῳ πολλῶν ἄλλων ἀπασχολήσεων ἢ ἴσως καὶ λόγῳ οἰκονομικῆς ἀδυναμίας. Ἔτσι, σὲ ἐπιστολὴ του τῆς 17ης Σεπτ. 1814 (17311/11) ὁ θεῖος του Σωτήριος ξαναζήτητ ἓνα ντουλάπι γιὰ τὸ καβούρντισμα τοῦ καφε καὶ ἓνα μπρικολέγενο, ἐνῶ δὲν ἐπιμένει γιὰ τὰ ἄλλα πράγματα πὺν εἶχε παραγγεῖλει (τὰ ἄλλα «*τώρα ἄς λείψουν*»), θυμίζοντάς του πάλι τὶς κασέλες μετὰ τὰ κερὰ καὶ τονίζοντάς του καὶ πάλι αὐτὰ νὰ εἶναι τῆς Βάρνας «*ὡς καλύτερα*». Ἐξάλλου, μετὰ νεότερη ἐπιστολὴ του, τῆς 4ης Δεκεμβρίου 1814 (17317/1), ξαναζήτησε ἕως δέκα μισκάλια μαργαριτάρια, τετζερέδες, τεψιὰ μπουρεκίου,

καφέμπρικα, ἓνα ζευγάρι ὑποδήματα μαῦρα, ἓνα «νταμχανέ», ἓνα «τζιτζικλή» ἕως 60 ἢ καὶ 70 γρόσια, 4 τσεμπέρια, μία ροζετίτσα καλή καὶ ἓνα ζευγάρι σκουλαρίκια!

Στις 15 Ἰουνίου 1817 ὁ θεῖος του Σωτήριος τοῦ ἔγραψε ὅτι ἀποφάσισαν νὰ κάνουν σπίτι στὸ Ἄργος «*τώρα ὁποῦ ἔχομεν τὰ μάτια μας ἀνοιχτὰ*» καὶ χρειάζονταν τὸν ἀπαραίτητο «*κερεστέ*» (= ξυλεία) καὶ τὰ ἀναγκαῖα καρφιά. Ζητοῦσε, λοιπόν, 100 ἢ 150 κομμάτια τάβλες πλάτος 5-6 δάχτυλα καὶ χόντρος ἕως 2 δάχτυλα ἀπὸ φλαμούρι, γιὰ τὶς «*μουσάντρες*». Ἐπίσης τοῦ χρειάζονταν 4 ἢ 5 καντάρια καρφικοῦ, «*νὰ ἔρχεται 40-45 καρφιά εἰς τὴν ὁκά*» (45657 τῆς 15ης Ἰουνίου 1817). Ἐπίσης τοῦ ὑπενθύμιζε τὴν ἀποστολὴ ἐνὸς «*μπενισιοῦ*» (= ἐπενδύτη) καὶ ἐκλείνε ζητώντας 1.000 «*βέργες, ἥτοι τσιμπούκια διπλὰ διὰ τὸ ταβάνι τῶν ὀντάδων*» (17339/16). Πάντως μέχρι τὶς 13 Δεκεμβρίου 1817 ὁ Δημήτριος δὲν ἔστειλε τίποτε, γιὰτὶ μὲ ἐπιστολὴ του ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὁ θεῖος του Σωτήριος τοῦ ξαναζητοῦσε τὰ ἴδια, μὲ τὴν παρατήρηση ὅτι τὸν «*κερεστέ*» καὶ τὰ ὑπόλοιπα καρφιά τὰ ἔφεραν ἀπὸ τὴ Βενετία. Ἐπιπλέον, τοῦ ζητοῦσε ὀρισμένα χάλκινα οἰκιακὰ εἶδη γιὰ τὴν προῖκα τῆς κόρης του Ἐλενίτσας, δηλ. 20 «*σαγάνια*» μὲ τὰ καπάκια τους, 2 «*μπουρεκότση*», ἓναν «*σοφρά*» (= χαμηλὸ τραπέζι), ἓνα «*τασι*» καὶ 2 «*μπρικολέγενα*» (45651). Σὲ ἐπόμενη ἐπιστολὴ του στὶς 20 Μαρτίου 1818 ὁ Σωτήριος παρακαλοῦσε καὶ πάλι γιὰ τὴν ἀποστολὴ τῆς ξυλείας, τῶν καρφιῶν καὶ τῶν χαλκωμάτων ποὺ τοῦ εἶχε παραγγεῖλει καὶ προηγουμένως, σὺν μερικὰ ἀκόμα, ὅπως 2 «*σιαμπάνια*» (= κηροπήγια) μπρούτζινα μεγάλα (ἔγγρ. 17348/24).

Ἐνδεικτικὸ τῆς ἀπροθυμίας ἢ ὀλιγορίας τοῦ Δημητρίου νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν θεῖο του εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ἐπὶ τέσσερα ὁλόκληρα χρόνια δὲν ἐκτέλεσε τὴν παραγγελία ποὺ τοῦ εἶχε δώσει στὶς 18 Ἰουλίου 1814 καὶ ἀφοροῦσε τὴν κατασκευὴ δύο δακτυλιδιῶν μὲ τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν του Γεωργίου καὶ Αποστόλη! Στις 23 Ὀκτωβρίου 1818 τοῦ ἔγραψε ξανὰ ζητώντας αὐτὰ τὰ δύο δακτυλίδια (17352/17). Ἀλλὰ καὶ τὰ χαλκώματα ποὺ εἶχε πρωτοζητήσῃ τὸ 1814 τὰ ἔλαβε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1818, χωρὶς ὅμως τὰ αἰτηθέντα «*σαγάνια*»! Τοῦ ἔγραψε, λοιπόν, νὰ στείλῃ στὸν Κριεζῆ στὴν Ὑδρα καὶ «*20 σαγάνια μὲ τὰ καπάκια τους*», βάζοντάς τα σὲ μιὰ «*κόφα*», γιὰ νὰ μὴν πλακωθοῦν (17352/17 τῆς 23ης Ὀκτωβρίου 1818). Στις 19 Μαΐου 1819 ὑπενθύμιζε στὸν Δημήτριο τὸν «*τζουμπέ*» (17361/33), ἐνῶ στὶς 30 Ὀκτωβρίου 1820 τὸν ἐνημέρωνε ὅτι τοῦ ἔχει στείλῃ ἤδη λίστα μὲ διάφορα πράγματα γιὰ τὴν κόρη του Ἐλενίτσα, ὅπως μετὰξι, χρυσάφια καὶ ἄλλα. Τὸν παρακαλοῦσε μάλιστα νὰ βάλῃ τὸν κομιστὴ τῆς ἐπιστολῆς Νικ. Ζεγκίνη, Ἀργεῖον ἔμπορο, νὰ τὰ ψωνίσῃ, ὡς περισσότερον εἰδήμονα, «*ἔστοντα καὶ νὰ ἔχῃ τὴν μπράζῃ καλλιώτερα ἀπὸ τὴν λογιότη σου, ἐπειδὴ καὶ εἶναι τῆς αὐτῆς τέχνης*», ὅπως ἔγραφε (17380/10).

Ὁ γαμβρὸς του Χριστόδουλος Σεβαστός, μαζί μὲ τὰ ἄλλα σοβαρὰ θέματα

πού τοῦ ἔγραφε, καί πού ἀφοροῦσαν συνήθως ὑποθέσεις τοῦ ἀδελφοῦ του Μητροπολίτη Κορίνθου Ζαχαρία²⁰, δὲν ἐδίσταζε νὰ τοῦ ζητᾷ διάφορα πράγματα, ὅπως «*ἓνα καλπάκι ζαρνταβὰ*» γιὰ τὸν ἴδιο καὶ ἓνα φερετζέ καὶ ἓνα τζουμπελίκι, κατὰ τὴ μόστρα πού τοῦ ἔστελνε, γιὰ τὴ σύζυγό του Εὐγενία, ἀδελφή τοῦ Δημητρίου (45456 τῆς 15ης Σεπτ. 1814). Ἐπίσης, ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ του Ζαχαρία ζητοῦσε ἐπιμάνικα, ἐπιγονάτιο καὶ ὠμοφόριο (17318/10 τῆς 10ης Μαρτίου 1815). Καὶ σὲ ἄλλη ἐπιστολὴ του περιέκλειε ὁ Χριστόδουλος σημείωση μὲ παραγγελίες (45336 τῆς 17ης Μαΐου 1815). Στις 25 Ἰουνίου 1815 (17320/6) τοῦ ζητοῦσε «*ἐν ψοφάκιον σιγκιαπὶ*» (= πολύτιμο δέρμα ἀπὸ ἄρνι πού γεννήθηκε ψόφιο) γιὰ ἓνα «*καλπάκι*», «*πέντε μπράτσα ροῦχον ἐγγλέζικον διὰ μπενίσι*» καὶ μερικὰ γουναρικά γιὰ τὸν ἀδελφό του ἅγιο Κορίνθου. Ἐξάλλου, στις 27 Σεπτεμβρίου 1815 (45347) τὸν ἐπιφόρτιζε νὰ τοῦ στείλῃ ἓνα ἄλλο σάλι τῆς κεφαλῆς, ἀφοῦ τὸ προηγούμενο «*δὲν ἐχρησίμευσεν ὡς βαρὺ καὶ καμπάτικον*» (45347). Στις 3 Ἰουνίου 1816 τὸν ἐνημέρωνε ὅτι ἔλαβε τὰ σταλθέντα «*πετένια*» καὶ «*σιραζέ*», τοῦ ζητοῦσε ἓνα ἄλλο σάλι τῆς κεφαλῆς, γιὰ τὸ σταλθὲν δὲν ἐχρησίμευσε, ὥστόσο στις 2 Δεκεμβρίου 1816 τοῦ παραπονιόταν ὅτι μέχρι τότε δὲν εἶχε λάβει τὸ σάλι τῆς κεφαλῆς (17333/11).

Ἡ ἀδελφή του Εὐδοκία τοῦ ζήτησε διάφορα κοσμήματα καὶ φορέματα (45461 τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1814), ἐνῶ ἄλλη φορὰ τοῦ ἔστειλε σὲ ἓνα κουτάκι μερικὲς πετροῦλες καὶ ἓνα «*φιόρο*» (= ἄνθος), γιὰ νὰ τὰ χαλάσῃ, ἐπειδὴ ἦσαν «*τοῦ παλαιοῦ καιροῦ*», καὶ νὰ φτιάξῃ ἓνα ἄλλο κατὰ τὸ ἀποστελλόμενο ὑπόδειγμα, μὲ τὴν παράκληση μάλιστα «*νὰ γίνουν εἰς ὀλίγον διάστημα καιροῦ*» (17320 τῆς 2ας Μαΐου 1815). Εἶναι ἐνδεικτικὸ τῆς ἀμέλειας ἢ ἀδιαφορίας τοῦ Δημητρίου ὅτι δύο χρόνια μετὰ ἡ ἀδελφή του δὲν εἶχε λάβει τὰ ζητούμενα, ὅπως φαίνεται ἀπὸ ἐπιστολὴ της, τῆς 18ης Νοεμβρίου 1817! Παρ' ὅλα ταῦτα τόλμησε νὰ ζητήσῃ ἓνα ἀκόμα «*φιόρο τῆς νέας μόδας*»²¹ καὶ ἓναν φερετζέ

20. Δὲν διαθέτουμε μονογραφία γιὰ τὸν Μητροπολίτη Κορίνθου Ζαχαρία Β'. Δύο ἐργασίες μας ὅμως φωτίζουν ἄρκετὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση του, στηριγμένες σὲ ἀρχαιολογικὸ ὑλικὸ τοῦ ἐν λόγῳ Ἀρχείου Περρούκα. Βλ. Ἡλίας Γιαννικόπουλου, «Ὁ Μητροπολίτης Κορίνθου Ζαχαρίας Β' (1783-1819) καὶ τὰ προβλήματα τῆς κληρονομίας του», *Παρνασσός*, τόμ. ΜΘ', Ἀθῆναι 2006, σσ. 219-242. Τοῦ αὐτοῦ, «Δέσμη ἀνέκδοτων ἐπιστολῶν τοῦ Μητροπολίτη Κορίνθου Ζαχαρία Β' (1783-1819)», *Πρακτικὰ τοῦ Ἡ' Διεθνοῦς Συνεδρίου Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν*, Ἑταιρεία Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν, Ἀθῆναι 2010, σσ. 195-252, ὅπου καὶ περαιτέρω πληροφορίες καὶ ὅλη ἡ ὑπάρχουσα βιβλιογραφία.

21. Εἶναι ἐντυπωσιακὴ ἡ χρῆση ἀπὸ τὴν Εὐδοκία τῆς λέξης «μόδα», πού σχετικὰ πρόσφατα τότε εἶχε εἰσαχθῇ στὸ ἑλληνικὸ λεξιλόγιο. Κατὰ τὸν Κ.Θ. Δημαρᾶ, ὁ Νεόφυτος Δούκας πρόθυμα μεταχειρίζεται τὴν ἰταλικὴ αὐτὴ λέξη τὰ ἔτη 1808, 1809, 1813, 1815. Βλ. Κ.Θ. Δημαρᾶ, «Δέκα χρόνια ἑλληνικῆς παιδείας στὴν ἱστορικὴ τους προοπτικὴ

ρούχινο. Τὸ φιόρο ἤθελε νὰ εἶναι «*φαμόζο καὶ καλῆς φάμπρικας*» καὶ νὰ εἶναι «*εἰς σχῆμα σπαθιοῦ κατὰ τὴν μόστραν ἢ εἰς ἄλλο εἶδος ὅπου νὰ σᾶς ἀρέσῃ*», ὃ δὲ φερετζές νὰ εἶναι ἀπὸ ρούχο «*πολλὰ ψιλὸν*» καὶ «*νὰ ραπτῇ εἰς ἓνα ράπτην τεχνικόν*». Ἀξίζει νὰ παρατεθῇ ἡ αἰτιολογία τοῦ αἰτήματος ὡς εὐγλωττο δεῖγμα φιλαρέσκειας καὶ ματαιοδοξίας: «*...οἱ ἐδῶ ἀρχόντισσες ἀπέκτησαν καὶ ἀπὸ τέτοια. Λοιπόν, οἱ δεισιδαιμονίες τῶν γυναικῶν εἶναι νὰ συνερίζωνται εἰς τὰ τοιαῦτα. Ὅθεν καὶ ἡ ἀδελφή σας οὕσα ὀλίγον ὑπερήφανη δὲν καταδέχεται νὰ εἶναι τῶν ἄλλων ὀλιγότερη. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα νὰ δώσω βάρος τῆς εὐγενείας σας, διὰ νὰ εἶμαι τῶν ἄλλων ἰσότιμη καὶ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι μόνον ἡ εὐγενεία τοὺς ἠξεῦρουν τὴν Πόλιν*» (17341/37). Στις 5 Αὐγούστου 1818 ὁ Δημήτριος ἔστειλε στὴν ἀδελφή του Εὐδοκία ἓνα μισοφέγγαρο διαμαντένιο ἀξίας 3.140 γροσίων (45385/15), ποὺ αὐτὴ τὸ ἔλαβε καὶ τῆς ἄρεσε. Ἐξάλλου, σὲ ἐπιστολὴ τῆς 14ης Σεπτεμβρίου 1818 τοῦ ὑπενθύμιζε τὰ τετζέρια ποὺ εἶχε ζητήσει ὁ σύζυγός της Δημητράκης Ζαΐμης καὶ «*ἐκεῖνο τὸ τεπελίκι (= λοφίο, φούντα)*» (17351/12). Ὁ ἴδιος ὁ γαμβρὸς τοῦ Δημητράκη τοῦ ἐζήτησε ἓνα γιορντάνι (17319/9 τῆς 4ης Ἀπριλίου 1815), ἐνῶ στὶς 6 Μαρτίου 1818 τοῦ ἐζήτησε ἓνα ἄλογο (17348/8). Ἡ νύφη του Ἑλένη, φιλάρεσκη καὶ αὐτὴ γυναίκα, ἐπειδὴ δὲν εἶχε «*κανένα πούλουδον (= λουλούδι) καλόν*», τὸν παρακάλεσε νὰ τῆς ψωνίσῃ ἓνα «*τῆς μόδας, καθὼς ἀρέσει τῆς εὐγενείας σας, ὅχι εἰς τὸ παλαιὸν ὄφος*», στέλλοντάς του 500 γρόσια γιὰ τὰ ἐξόδα καὶ «*ἓνα βρακοπουκάμισον*» ὡς δῶρο (17333/14 τῆς 5ης Δεκ. 1816). Ἕνα «*βρακοπουκάμισο*» τοῦ εἶχε στείλει ἡ ἴδια ὡς δῶρο καὶ στὰ τέλη τοῦ 1814 (46030 τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1814).

Ὁ ἀδελφός του Ἰωάννης στὶς 28 Ἰουλίου 1817 τοῦ ἔγραψε ὅτι ὁ ἅγιος Κορίνθου ἐπιθυμοῦσε «*ἓνα καλὸν γεντέκι (= ἄλογο)*» (45643). Ὁ πατέρας του Νικόλαος ἐζήτησε δύο ζευγάρια «*μεστοπάπουτζα*» καὶ δύο ζευγάρια ὑποδήματα, καθὼς καὶ ἓνα «*τόπι*» ὕφασμα γιὰ «*τζουμπέδες*» (17350/13 τῆς 28ης Ἰουνίου 1818). Εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς ἀμελοῦς ἢ ἀδιάφορης συμπεριφορᾶς τοῦ Δημητρίου ὅτι ἀντὶ νὰ τὰ ἀγοράσῃ στὴν Πόλη, προτίμησε νὰ γράψῃ στὴν Κόρινθο, γιὰ νὰ τοῦ ἀποσταλοῦν ἀπὸ ἐκεῖ ἓνα τόπι «*γκιζῖ*» (= ὕφασμα), ἓνα «*τζιταρί*» ἰνδικό, 3 ζευγάρια μεστοπάπουτσα κόκκινα καὶ 2 ζευγάρια ὑποδήματα (45385/16 τῆς 31ης Ἰουλίου 1818). Τέλος, στὶς 9 Δεκεμβρίου 1818 ὁ πατέρας του ἐζήτησε ἓνα «*ρακοκάζανο ἕως μπότζες 18*» γιὰ τὸ Κουτσοπόδι (17353/7). Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τοὺς στενοὺς συγγενεῖς του ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι

(1791-1800)», *Ἐποχές*, τεῦχος 44 (Δεκέμβριος 1966), σσ. 510-516 (γιὰ τὴ λέξη «μόδα», σελ. 512 καὶ ὑποσημειώσεις 5-9). Στὴν ἴδια παράγραφο βλέπουμε ὅτι τὴ λέξη «μόδα» χρησιμοποιεῖ καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Ἰωάννη Ἑλένη, κόρη τοῦ Θ. Βλάση, στὴν ἐπιστολὴ της πρὸς τὸν Δημήτριο.

που του ζητούσαν διάφορα πράγματα. Έτσι, ο Δημήτρης Σταθόπουλος, γραμματικός του αδελφού του Χαραλάμπη, έζητησε να τους αποστείλει μία «*τουρκο-φραντζέζικη γραμματική*» (17330/32 της 18ης Αύγουστου 1816).

Μερικές «*παραγγολές*» δεν αφορούσαν πάντα αυτόν που τις έδινε, αλλά κάποιον άλλον, όπως ήδη είδαμε σε αρκετές περιπτώσεις. Έτσι, στις 19 Δεκεμβρίου 1817 ο Χαραλάμπης έζητησε από τον Δημήτριο έκ μέρους του φίλου και συνεταίρου του Λουδοβίκου Στράνη²² να του προμηθεύσει 4 τζιμπούκια (17342/12). Έκ μέρους του Στράνη έζητησε επίσης «*δύο λαχούρια, άζίας γύρω στα 1.500 γρόσια τὸ καθένα*», με την υπόμνηση ότι τὰ θέλει άμέσως, γιατί μέλλει να ύπανδρεύσει την άδελφή του (17347/21 της 29ης Ίανουαρίου 1818). Επίσης, από έπιστολή του θείου του Σωτηρίου της 19ης Ίουνίου 1816 (17330/7) μαθαίνουμε ότι τὸ «*μπενισιλίκι μπράτσα πέντε*» που έζητησε προοριζόταν για τὸν Σωτήριο Νοταρᾶ από τὰ Τρίκαλα Κορινθίας²³, ενώ τὰ «*δύο γιορντάνια μαλαματένια ἔως γρόσια 45 ἢ καὶ 50*» τὰ ήθελε για τις κόρες της «*ή δοτόραινα*» από την ίδια οίκογένεια²⁴. Τὸν παρακαλοῦσε, λοιπόν, να τὰ στείλει γρήγορα, για να «*γλυτώσει καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆ μωρμούρα τους*». Όμως σὲ έπιστολή του της 19ης Φεβρουαρίου 1817 ἔγραφε στὸν Δημήτριο ότι άκόμη δὲν ἔλαβε τίποτε «*καὶ ἀπὸ τὰ Τρίκαλα μοῦ ἔβγαλαν τὴν ψυχῇ*» (45469).

Παραγγελίες ή παρακλήσεις για διάφορες ἔξυπηρετήσεις δεχόταν ὁ Δημήτριος ὄχι μόνο ἀπὸ οἰκείους καὶ φίλους του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ Τούρκους. Εἶδαμε ἤδη τις ἔξυπηρετήσεις που του έζητησαν οἱ άδελφοί Ήσουφ μπέης καὶ Ζουλφικάρ μπέης στις 10 Φεβρουαρίου 1815 (45463). Στις 13 Ίουνίου 1815 ὁ

22. Ὁ Λουδοβίκος Στράνης, ἔμπορος, πρόξενος της Σουηδίας στὴν Πάτρα, ήταν φίλος καὶ συνεργάτης του Χαραλάμπη. Βλ. Σχετικὸ λήμμα σὲ Κ ω σ τ α Ν. Τ ρ ι α ν τ α φ ῶ λ ο υ, *Ιστορικὸν Λεξικὸν τῶν Πατρῶν*, β' ἔκδ., Πάτραι 1980, Φ ω τ ὀ π ο υ λ ο υ, ὅ.π., σελ. 209.

23. Ὁ Σωτήριος Νοταρᾶς (1750-1844) ήταν γιὸς του Σπυρίδωνος Νοταρᾶ. Πλούσιος γαιοκτήμονας καὶ προεστὸς τῶν Τρικάλων. Βλ. Φ ω τ ὀ π ο υ λ ο υ, ὅ.π., (σποράδην). Εἰδικότερα, Κ ο υ τ ῖ β α, ὅ.π., σσ. 251-261.

24. Ἡ «δοτόραινα» εἶναι ή σύζυγος του «δοτόρου», δηλ. του ἱατροφιλοσόφου Ίωάννου Σπυρίδωνος Νοταρᾶ, που εἶχε σπουδάσει στὴν Ίταλία (1748-1826). Πρόκειται περὶ της Σμαράγδως Ίω. Νοταρᾶ ἀπὸ ἄλλον κλάδο της ίδιας πολύκλαδης οἰκογένειας. Σώζεται τὸ προικοσύμφωνό της του ἔτους 1798, στὸ ὁποῖο ὑπογράφει ὡς μάρτυρας καὶ ὁ θεῖος του βεκίλη Δημητρίου Περρούκα Σωτήριος, που εἶχε νυμφευθῇ Νοταροπούλα, κόρη του Γεωργαντᾶ Νοταρᾶ. Αναλυτικὰ στὸν Κ ο υ τ ῖ β α, ὅ.π., σσ. 247-251. Κατὰ τὸν Κουτίβα, ἀπὸ τὸν γάμο τους ὁ Ίωάννης καὶ ή Σμαράγδω δὲν εἶχαν ἀποκτήσει τέκνα, ὅμως ἐδῶ ρητὰ τονίζεται ότι ή «δοτόραινα» ζητοῦσε ἀπὸ τὸν Δημήτριο μέσω του Σωτήρη Περρούκα τὰ ἀντικείμενα για τις κόρες της. Ἐπομένως σφάλλει ὁ Κουτίβας, γιατί ή «δοτόραινα» ήταν πασίγνωστη καὶ ὁ Σωτήριος γνώστης τῶν προσώπων ὡς ἔξ ἀγχιστείας συγγενῆς (γαμβρὸς) τῶν Νοταραίων, ἐκτὸς ἂν ὁ Κουτίβας ἔννοή τὴν ἑλλειψη ἀρρένων τέκνων.

Ἰωάννης ἔστειλε στὸν Δημήτριο ἓνα πακέτο μετάξι ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Μεσοῦτ ἐφέντης, γιὰ νὰ τὸ παραδώσῃ στὸν πατέρα του (17320/2). Στις 9 Ἀπριλίου 1817 ὁ βοεβόδας τοῦ Μυστρᾶ, Χατζῆ Ἀχμέτ μπέης, τοῦ ἔγραψε ὅτι ἀνέθεσε στὸν Μεχμέταγα νὰ τοῦ ἀγοράσῃ μερικὰ «*σερμπετλίκια καὶ ἄλλα διὰ τὸ Ραμαζάνι σιερίφι*». Ζητοῦσε λοιπὸν ἀπὸ τὸν Δημήτριο νὰ παρευρεθῇ στὴν ἀγορά, γιὰ νὰ προσέξῃ τὴν ποιότητα τῶν ἀγορασθέντων: «*ὡς εἰδήμων, νὰ σταθῇτε εἰς τὸ ψῶνος διὰ τὴν καλιτὰ (=ποιότητα)*» (45660). Ἐπίσης, στις 2 Φεβρουαρίου 1818 ὁ Νετζίπ ἀγᾶς ἀπὸ τὸ Ναύπλιο, κεχαγιᾶς τοῦ μπέη ἐφέντη, τὸν παρακάλεσε μέσω τοῦ Ἰωάννη νὰ τοῦ ἀγοράσῃ 14 προσκέφαλα ἀπὸ «*χεράμι*», ἓνα «*μακάτι*» (= κάλυμμα) 6,5 πήχεων καὶ δύο μακάτια 5,5 πήχεων ἀπὸ τὸ ἴδιο (45385/19).

Εὐλογα ὑποθέτει κανεὶς ὅτι ὁ Δημήτριος Περρούκας ὄχι μόνο ἔπαιρνε, ἀλλὰ καὶ ἔδινε ὁ ἴδιος παραγγελίες στὸ Ἄργος γιὰ διάφορα πράγματα καὶ πρὸς δική του χρῆση, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ τὰ δίνῃ ὡς «*πεσκέσια*» ἢ «*ἐδιέδες*» (= δῶρα) σὲ Τούρκους ἀξιωματοῦχους καὶ ἰσχυροὺς φίλους του στὴν Πόλη. Πράγματι, ἀπὸ τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου διαπιστώνουμε ὅτι γινόταν καὶ αὐτό. Στις 18 Ἰανουαρίου 1816 ὁ Δημήτριος ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη νὰ τοῦ στείλῃ 250 ὀκάδες βούτυρο καὶ 250 ὀκάδες μέλι, 10 στάμνες κάπαρη, «*πολλὰ καλὰ καμωμένη μὲ ὠραῖον ξίδι*», δύο ἢ τρία σταμνιά ἐλιές Καλαμῶν μαῦρες στὸ λάδι, δύο τρία Ἀναπλιοῦ καὶ τρία τέσσερα Κορώνης, «*ὅπου ἐκεῖνες εἶναι οἱ πλέον ἐξαίρετες*» (45354/2). Σὲ ἄλλη ἐπιστολή του τῆς 26ης Νοεμβρίου 1816 (45375/1) ἐζήτησε ἀπὸ τοὺς οἰκείους του εἴκοσι ὀκάδες τραχανὰ καὶ περικλείοντας μία «*μόστρα*» (= δεῖγμα) νήματος, τοὺς παρακάλεσε νὰ στείλουν στὴν Ἀρκαδία «*μαζοὺς πεζὸν*» νὰ τοὺς φέρῃ 2½ ὀκάδες, «*ἀπαράλλακτον ὅμως ὡς εἰς τὴν μόστραν*», γιὰ τὸν κύκλο τοῦ «*περιφανεστάτου αὐθέντη*». Στις 15 Δεκεμβρίου 1818 ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη μερικὲς σταμνίτσες ἐλιές, γιὰ νὰ τὶς δώσῃ στὸν Ἀβδουραχμᾶν μπέη, συγκεκριμένα 2-3 σταμνίτσες ἐλιές Ἀναπλίου καὶ 3-4 σταμνίτσες ἀπὸ τὴν Κορώνη ἢ τὸν Μυστρᾶ, μὲ τὴν παράκληση νὰ τὰ στείλουν «*μὲ τὸ πρῶτο ἰνκόντρο*» καὶ νὰ μὴν τὰ καθυστερήσουν «*σὰν τὸ βαμπάκι*» (45385/25).

Ὁ ἴδιος ὁ Δημήτριος γινόταν παραλήπτης πραγμάτων ἀπὸ τοὺς δικούς του στὸν Μοριά. Στις 15 Ὀκτωβρίου 1820, ὁ πατέρας του Νικόλαος τοῦ ἔστειλε ἓνα «*τουλούμι*» λάδι 32 ὀκάδες, ἐνῶ μία ἐβδομάδα πρὶν τοῦ εἶχε στείλῃ «*μερικὸν ζαερὲ*» (= τρόφιμα) (17379/25). Σὲ γράμμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ἢ μητέρα του Ἀγγελικὴ ἀποκάλυπτε ὅτι τοῦ ἔστειλαν μία σακούλα τραχανά, πέντε κεφάλια τυρί, εἴκοσι «*φαρμαγιέλες*» καὶ τέσσερες στάμνες μὲ ἐλιές καὶ κάπαρη (17379/26). Ἐπίσης τοῦ ἐστέλλοντο πράγματα γιὰ νὰ δοθοῦν ὡς δῶρα στὴν Πόλη σὲ Τούρκους ἀξιωματοῦχους ἢ ἐκκλησιαστικοὺς ἄρχοντες. Στις 15 Σεπτεμβρίου 1814 τοῦ ἔγραφε ὁ γαμβρός του Χριστόδουλος ὅτι ἐπίστευε «*νὰ*

λάβετε καὶ νὰ δώσατε τὸ βούτυρον» (45456), ἐνῶ στὶς 10 Μαρτίου 1815 ὁ ἴδιος τοῦ ἀνακοίνωνε ὅτι «σὲ πρώτη ὀκαζιὸν» θὰ τοῦ στείλῃ 10 ὀκάδες χταπόδι, γιὰ νὰ ἐγχειρισθῇ στὸν ἅγιο Δέρκων²⁵ (17318/1). Στις 27 Σεπτεμβρίου 1815 (45347) ὁ ἴδιος τοῦ ἔστειλε 100 ὀκάδες βούτυρο σὲ τέσσερα τουλουμάκια τῶν 25 ὀκ., γιὰ νὰ δοθοῦν ἐξ ἡμισείας στὸν Πατριάρχη²⁶ καὶ στὸν Ἅγιο Δέρκων, ἐνῶ ὁ Θεόδωρος Βλάσης στὰ τέλη τοῦ 1816 τὸν παρακάλεσε νὰ ἐγχειρίσῃ σὲ ἄδηλο πρόσωπο ἓνα «τζουβάλι τυρὶ» (45620). Στις 7 Ἰουλίου 1817 (17339/3), ὁ πατέρας του τοῦ ἔστειλε σὲ δύο σακοῦλες νῆμα ὀκάδες 4. Στις 28 Ἰουνίου 1818 ὁ Δημήτριος Κριεζῆς μὲ ἐντολὴ τοῦ Ἰωάννη τοῦ ἔστειλε 19 «τουλούμια» μὲ μέλι καὶ βούτυρο (17350/8 καὶ 45385/10 τῆς 29ης Ἰουνίου 1818).

Ἀπὸ ὅλες τὶς παραγγελίες πού ἔλαβε ὁ Δημήτριος ἀξίζει νὰ ἀπομονώσουμε καὶ νὰ μνημονεύσουμε χωριστὰ αὐτὲς πού ἀφοροῦσαν σὲ ἀποστολὴ βιβλίων, ὥστε νὰ φανῇ ἡ πρόοδος πού συντελέστηκε στὴν παιδεία τῶν ὑπόδουλων Ἑλλήνων, τουλάχιστον στὰ μέλη τῆς προυχοντικῆς τάξης κατὰ τὰ τελευταῖα προ-επαναστατικὰ χρόνια. Εἶναι ἐντυπωσιακὴ ἡ ἀναζήτησις κάθε λογῆς νεοεκδιδόμενων βιβλίων, μὲ ἔργα τόσο τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς Γραμματείας, ὅσο καὶ τῶν μεγάλων Διαφωτιστῶν. Ἐτσι, στὶς 27 Σεπτεμβρίου 1815 (45347) ὁ γαμβρός του Χριστόδουλος Σεβαστός, σπουδαγμένος στὴν Ἰταλία γιατρὸς τοῦ Ἀργους, τὸν ἐπιφόρτιζε νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Κυζίκου²⁷ καὶ ν' ἀποστείλῃ στὸν Κορίνθου τοὺς προτυπωθέντες τόμους τῆς «Νέας Κιβωτοῦ»²⁸, καθὼς καὶ γι' αὐτὸν τὸν ἴδιο ὀρισμένα βιβλία. Στις 3 Ἰουνίου 1816 ἀναφορικὰ μὲ τὰ βιβλία πού ἐζήτησε, τὸν προέτρεπε νὰ γράψῃ στὴ Βιέννη, γιὰ νὰ τοὺς ἔλθουν

25. Πρόκειται περὶ τοῦ δραστήριου καὶ δυναμικοῦ Πελοποννήσιου Μητροπολίτη Δέρκων Γρηγορίου ἀπὸ τῆ Ζουμπάτα Ἀχαΐας. Ἐγκωμιαστικὴ βιογραφία του ἔχει γραφῇ ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ τῶν Πατρῶν. Βλ. Σ τ έ φ. Ν. Θ ω μ ό π ο υ λ ο υ, «Ὁ μέγας Δέρκων Γρηγόριος», *Δελτίον τῆς Ἰστ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας*, τόμ. Α' (1928-1929), τεύχ. Β', σσ. 52-100.

26. Πατριάρχης Κων/πόλεως κατὰ τὴν περίοδο ἐκείνη ἦταν ὁ Κύριλλος Στ' (1813-1818).

27. Ἅγιος Κυζίκου ἦταν τότε ὁ Κωνστάντιος.

28. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ ἵδρυσις τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου τὸ 1798 ἀνήκει στὸ πνευματικὸ ἔργο καὶ τὴν προσφορὰ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε' κατὰ τὴν πρώτη του πατριαρχία. Τὸ 1819 ἐξεδόθη εἰς μέγα σχῆμα καὶ μὲ 763 σελίδες ὁ πρῶτος τόμος τῆς «Κιβωτοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης». Λεπτομέρειες γιὰ τὸ γεγονὸς καὶ τὸ ἔργο βλ. στὴ μελέτη Τά σ ο υ Ἀ θ. Γ ρ ι τ σ ό π ο υ λ ο υ, «Ἡ Κιβωτὸς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης», *Ἀθηνᾶ*, τόμ. Θ' (1968), σσ. 223 ἐπ., Χ ρ ι σ τ ό δ ο ύ λ ο υ, ὁ.π., σελ. 533 ἐπ. Διερωτᾶται κανεὶς πῶς ὁ Χριστόδουλος Σεβαστός τὸ 1815 ζητοῦσε τόμους ἔργου ἐκδοθέντος τὸ 1819! Μᾶλλον παρεσύρθη ἀπὸ τὴν προκλήρυσιν ἐγγραφῆς συνδρομητῶν καὶ τὴ συλλογὴ χρημάτων πού πράγματι εἶχε ἀρχίσει τὸ 1815, ὅπως φαίνεται ἀπὸ διασωθεῖσες ἀποδείξεις ἐγγραφῆς καὶ πληρωμῆς τοῦ ἔτους αὐτοῦ. Βλ. Φ ι λ. Ἡ λ ι ο ύ, «Συνδρομητὲς γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τῆς “Κιβωτοῦ”», *Ἐρανιστής*, τόμ. 19 (1995), σσ. 336-343.

ἐφθηνότερα (45337), ὥστόσο στίς 2 Δεκεμβρίου 1816 τοῦ παραπονιόταν ὅτι δὲν τὰ εἶχε λάβει (17333/11). Ὁ ἀδελφός του Χαραλάμπης στίς 2 Ἰανουαρίου 1816 ζήτησε νὰ τοῦ στείλῃ «τὸν Πανσανία εἰς τὸ φραντζέζικον» (17324/1), στίς 16 Φεβρουαρίου 1816 (ἔγγρ. 17324/23) τοῦ ἔστειλε «πούσουλα» (= κατὰσταση) μὲ βιβλία στὴ γαλλικὴ, ἐνῶ ἀπὸ ἐπιστολὴ του τῆς 19ης Μαΐου 1819 πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ Δημήτριος τοῦ εἶχε στείλει, ἀσφαλῶς κατόπιν αἰτήσεώς του, τὰ βιβλία τοῦ «Ἀναχάρσιδος», τοῦ Μοντεσκιέ καὶ τοῦ Μιραμπό, χωρὶς νὰ ἀναφέρονται λεπτομέρειες (17361/24)²⁹. Ἐξάλλου, στίς 27 Ἰουλίου 1816 ὁ ἐξαδελφός του Γεώργιος, γιὸς τοῦ Σωτηρίου, τοῦ ἐζήτησε ἕναν «Ἡρωδιανὸν» «τῆς καλλίστης ἐκδόσεως»³⁰, καθὼς καὶ τὸν γεωγράφο «Πανσανία», ποὺ τυπώθηκε «μετεφρασμένος εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς τετριμμένην διάλεκτον παρὰ τοῦ Κοραῆ» (45372/4). Στίς 17 Φεβρ. 1817 ὁ Σωτήριος ἔγραφε στὸν Δημήτριο ὅτι τὰ ἐξαδέλφια του τὸν προσκυνοῦν καὶ τὸν παρακαλοῦν «ἂν εὔρης τίποτες βιβλία ὅπου γνωρίζεις ποὺ τοὺς χρειάζονται», νὰ τὰ ψωνίσῃ καὶ νὰ τοὺς τὰ στείλῃ (45469), ἐνῶ στίς 19 Μαΐου 1819 ὁ ἴδιος τοῦ ἔγραψε νὰ ψάξῃ γιὰ κάποια νέα Λεξικά ποὺ βγῆκαν καὶ εἶναι χρήσιμα στὸν γιό του Ἀποστόλη (17361/33).

ΙΧ. Φαίνεται ὅτι ὁ Δημήτριος ἔκανε καὶ ἄλλου εἴδους ἐξυπηρετήσεις, ἀνθρωπιστικοῦ χαρακτήρα, ποὺ δὲν ἦσαν ἴσως ἄμοιρες καὶ κάποιας ὑστεροβουλίας. Ἔτσι, γνωρίζουμε ὅτι ἐδανείστηκε τὸ ποσὸ τῶν 6 χιλ. γροσίων πρὸς 15%, γιὰ νὰ τὰ δώσῃ ὡς δάνειο σὲ κάποιον Δημήτριο, γραμματικὸ τοῦ Τζιδάρμπεη ἐφέντη, ποὺ τὰ εἶχε ἀνάγκη (45338 τῆς 23ης Ἰουνίου 1815). Στίς 25 Ἰουνίου 1815 ὁ θεῖος του Σωτήριος τοῦ ἔγραψε γιὰ μία ἄλλου εἴδους ιδιωτικὴ ὑπόθεση. Ἔμαθε ὅτι πέθανε ἕνας Ἀργίτης, ὀνόματι Ἀναγνώστης Φικιώτης. Ζητοῦσε, λοιπόν, ἀπὸ τὸν Δημήτριο, ἂν ἀναμειγνυόταν στὴν ὑπόθεση καὶ εὑρίσκε χρήματα τοῦ θανόντος, νὰ κρατήσῃ γιὰ λογαριασμό του 190 γρόσια,

29. Δὲν γνωρίζουμε γιὰ ποιά ἀκριβῶς ἔργα ἐνδιαφέρθηκε ὁ Χαραλάμπης. Ὁ «Ἀνάχαρσις» ἀναφέρεται ἀσφαλῶς στὸ ἔργο τοῦ Jean Jack Barthelemy, «*Voyage du jeune Anacharsis en Grèce*», ποὺ ὀλοκληρώθηκε σὲ τέσσερις τόμους τὸ 1787 καὶ ἐκδόθηκε στὴ Βιέννη τὸ 1797 ὁ α' τόμος σὲ μετάφραση Σακελλαρίου καὶ ὁ δ' τόμος στὸ ἴδιο μέρος καὶ στὴν ἴδια πόλιν ἀπὸ τὸν Βεντότη καὶ τὸν Ρήγα Βελεστινλὴ μὲ τίτλο «*Νέος Ἀνάχαρσις*». Ὁ γαλλομαθὴς Χαραλάμπης ἴσως παρήγγειλε καὶ ἔλαβε τὸ πλῆρες ἔργο στὴ γαλλικὴ. Εἰκάζουμε ὅτι πρωτότυπα θὰ ἦσαν καὶ τὰ βιβλία τοῦ Μοντεσκιέ καὶ τοῦ Μιραμπό, τῶν ὁποίων ἀγνοοῦμε τοὺς τίτλους.

30. Ὑπάρχουν τρεῖς Ἡρωδιανοί, ὁ ἱατρός, ὁ γραμματικὸς καὶ ὁ ἱστορικός, ὅλοι τοῦ 1ου-3ου αἰ. μ.Χ. Ὑποθέτουμε ὅτι ἡ παραγγελία ἀφορᾷ στὸ ἔργο τοῦ ἱστορικοῦ Ἡρωδιανοῦ, ποὺ ἀναφέρεται στὴ ρωμαϊκὴ ἱστορία, ἀποτελεῖται ἀπὸ 8 βιβλία, ἐκδόθηκε στὴ Βενετία τὸ 1790 καὶ ἀποσπάσματά του ἀνθολογεῖ καὶ ὁ Ἀνθιμος Γαζῆς στὴν «Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη» του (Βενετία 1807).

ποσό που το χρωστούσε ο θανών με έγγραφη όμολογία (45465). Σε επόμενο γράμμα του έγραψε για το ίδιο ζήτημα, αυτή τη φορά όμως διευκρίνιζε ότι τα γρόσια ήταν μόνο 150 (επομένως στο πρώτο γράμμα του ίσως είχε συνυπολογίσει και τους οφειλόμενους τόκους) και ότι τα ζητούμενα γρόσια δεν χρωστούσε στον Σωτήριο ο ίδιος ο θανών, αλλά ο πατέρας του θανόντος (17320/18 της 23ης Ιουλίου 1815)! Παρόμοια ήταν και η υπόθεση του Αγέλη, δούλου του Αγίου Δέρκων από το Κάτω Μπέλεσι, που την εποχή του Βελή πασιὰ φεύγοντας με το όρδι του άφησε «άμανάτι» στον παπα-Αναστάση 100 γρόσια. Όμως, κάποια στιγμή ο γαμβρός του και η μάνα του ζητούσαν από τον ιερέα 200 γρόσια για κεφάλαιο και τόκους και άπειλούσαν ότι θα φέρουν «μπουμπασίρη» (= κλητήρα). Ο Σωτήρης Περρούκας τους συνεβίβασε στα 152 γρόσια, όμως με έπιστολή του στις 8 Μαΐου 1816 παρακαλούσε τον Δημήτριο να βρῆ τὸν Αγγέλη και να τὸν ρωτήση πόσα ακριβῶς χρήματα είχε αφήσει στον παπᾶ. Ένας επιπλέον λόγος, για να κλείση ή υπόθεση, όπως έγραφε, ήταν ότι η μάνα του Αγγέλη κατηγορούσε την θυγατέρα του παπᾶ και τῆς χαλούσε τὰ συνοικέσια (17329/7).

Τέλος, όπως συνηθίζοταν και τότε, ο Δημήτριος έλάμβανε διάφορες συστατικές έπιστολές από γνωστούς, φίλους και συμπατριῶτες κυρίως πρὸς βοήθεια και συμπαράσταση σὲ νέους ανθρώπους, που μετέβαιναν στην Πόλη πρὸς βιοπορισμό. Ο θεῖος του Αποστόλος του συνέστησε τὸν Δημ. Καραμπατᾶ, να τὸν ἔχη «εἰς τὴν ἔννοιάν του» (45658 της 5ης Μαΐου 1817). Ο Νικόλαος ιερεὺς ἔστειλε τοῦ Δημητρίου συστατική έπιστολή για τὸν γιό του Παναγιώτη, να τὸν ἔχη εἰς τὴν «ἐπίσκεψιν και προστασίαν» του. Σύμφωνα με έπιστολή τοῦ Ἰωάννη, ο Παναγιώτης αὐτὸς ἦταν «ἐραστής τοῦ μουσικοῦ συστήματος», μάλιστα ἐπρόκειτο περὶ μεγάλου ταλέντου, τοῦ ὁποῖου ή ἐπίδοση θα ἔφερε ἔπαινο και σ' αὐτοὺς και στην πατρίδα τους (17338/15 της 11ης Μαΐου 1817, 45640 της 13ης Μαΐου 1817). Τέλος, ο ἔμπορος τῆς Τριπολιτσᾶς Γεώργιος Ἰωάννου σύσταине τοὺς ἀδελφούς του Αναγνώστη και Αντώνιο, οἱ ὁποῖοι πῆγαν στην Πόλη «διὰ πόρον ζωῆς», και παρακαλούσε τὸν Δημήτριο, ἂν οἱ βεκίληδες εἶχαν χρεια γραμματικοῦ, να πάρουν «ἢ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον» (17338/21). Δεν γνωρίζουμε ἂν ο Δημήτριος ἔκανε κάποια θετική ἐνέργεια ή όχι.

Αλλά αὐτά, φυσικά, δὲν ἦσαν τὰ βασικά καθήκοντα τοῦ βεκίλη Δημητρίου Περρούκα. Κύρια ἀποστολή του ἦταν ή ἐξυπηρέτηση τῶν συμφερόντων τῶν προεστῶν και τοῦ λαοῦ τῆς Πελοποννήσου και εἰδικότερα τῶν ἀνθρώπων τῆς πόλης και τῆς ἐπαρχίας Ἀργους. Ἐτσι ο Δημήτριος ἐνεργοῦσε ὡς ἐντολοδόχος και μεσολαβητῆς τῶν Πελοποννήσιων και Ἀργείων προεστῶν ή ἄλλων φορέων μεταφέροντας τὰ αἰτήματα και προβλήματα τους στην πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας και στην κυβέρνηση τοῦ Σουλτάνου και ἐργαζόμενος για τὴν ἐπίλυσή τους. Ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ο Δημήτριος κατὰ τὴν ὀκταετῆ βε-

κιλική θητεία του ἔλαβε μέρος στὸν χειρισμὸ καὶ στὴν τελικὴ ἐπίλυση πολλῶν «κοινῶν» ὑποθέσεων καὶ ζητημάτων μεγάλης σημασίας. Μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνονται ἡ ὑπόθεση τοῦ χωριοῦ Καλύβια, ἡ ὑπόθεση τῆς μονῆς Ἀγ. Δημητρίου Στεφανίου, ἡ πολυθρύλητη ὑπόθεση τῆς Ἰλβενας, οἱ ὑποθέσεις τῶν Δουμεινῶν καὶ τῶν Χαλκιάνικων, ἡ πολύχρονη ὑπόθεση τοῦ Διμηνιοῦ, ἡ ὑπόθεση τῆς κληρονομιάς τοῦ Μητροπολίτη Κορίνθου Ζαχαρία Β΄ καὶ διάφορες ἄλλες, ποὺ ἐπὶ πολλὰ χρόνια καὶ μὲ ἀνάλωση ἐκ μέρους τοῦ Δημητρίου καὶ χρόνου πολλοῦ καὶ δαπάνης οὐχὶ μικρᾶς, βρῆκαν τὴν εὐνοϊκὴ τελικὴ λύση τους. Ἐκεῖ ὅμως ποὺ ὁ Δημήτριος εἶχε πολὺ ἐνεργὸ ἀνάμειξη ἦσαν οἱ ὑποθέσεις διορισμῶν καὶ παύσεων τῶν δραγουμάνων καὶ πασάδων τοῦ Μοριά.

Ἀπὸ τὰ σωζόμενα στὸ Ἀρχεῖο Περρούκα ἐγγραφα λαμβάνουμε γνώση ὅλων τῶν προσπαθειῶν τοῦ Δημητρίου γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων ποὺ ἀναφύονταν ἢ τῶν ἀποστολῶν ποὺ τοῦ ἀνετίθεντο. Μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ὅτι μὲ τὸν ζῆλο καὶ τὴν αὐτοθυσίαν του, τὶς ὑψηλὲς γνωριμίες του καὶ τὰ ὑλικά μέσα ποὺ διέθετε, στερούμενος ὁ ἴδιος πολλὰ καὶ αὐτῶν τῶν πρὸς τὸ ζῆν, πετύχαινε τὸ καλὺτερο δυνατὸ ἀποτέλεσμα. Ἀλλὰ αὐτὰ θὰ τὰ ἐξετάσουμε σὲ ἐπόμενη μελέτη μας, ποὺ θὰ ἔχη ὡς κύριον ἀντικείμενον τὸν δημόσιον ρόλον καὶ τὴν ἐπίσημη δράση τοῦ Δημητρίου Περρούκα στὴν Κων/πολη, ὡς θεσμικοῦ βεκύλη, ἀρχικὰ τῆς πόλης καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἀργους καὶ ἀργότερα τοῦ Μορέως.

Χ. Ἄν καὶ στὸ Ἀρχεῖο ἀνευρίσκονται καὶ πολλὲς ἄλλες τέτοιες μικροῦ-ποθέσεις ἰδιωτικοῦ χαρακτήρα, ποὺ ἀπασχόλησαν τὸν Δημήτριον στὴν Κων/πολη, ἐμεῖς ἐδῶ ἐπιλέξαμε πρὸς παρουσίαση τὶς πρὶν χαρακτηριστικὲς, γιὰ τὴν παροῦσα ἐργασία θέλαμε νὰ φωτίσουμε μερικὲς πτυχὲς τοῦ χαρακτήρα καὶ τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ Δημητρίου Περρούκα κατὰ τὴν ὀκταετὴ βεκυλικὴ θητεία του, οἱ ὁποῖες ἦσαν μέχρι σήμερα παντελῶς ἄγνωστες. Ἀναδείχτηκαν πολλὰ στοιχεῖα τῆς προσωπικότητάς του καὶ φανερώθηκε ὁ χαρακτήρας καὶ ἄλλων προσώπων, ὅπως τῶν ἀδελφῶν του καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν του. Καταδείχτηκε ἀνάγλυφα ὅτι ὁ βεκυλικὸς βίος γιὰ τὸν Δημήτριον ἦταν πραγματικὸς «σταυρὸς μαρτυρίου», ποὺ τοῦ κόστισε ἀκριβὰ σὲ χρῆμα καὶ σὲ ψυχικὴ καὶ σωματικὴ υἱείαν καὶ πολλὰς φορές τὸν ὁδήγησε σὲ ἀπελπισίαν καὶ ψυχολογικὸ ἀδιέξοδον. Ὁ Δημήτριος ἀπεστάλη νὰ ἐκτελέσῃ καθήκοντα, γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἦταν ἔτοιμος λόγῳ τοῦ νεαροῦ τῆς ἡλικίας του. Ἐπιπλέον, λόγῳ τῆς διαρκoῦς οἰκονομικῆς δυσκολίας του ζοῦσε στερημένην ζωὴν ἀναγκασζόμενος νὰ κἀνῃ κάτι ποὺ οὔτε τοῦ ἄρεσε οὔτε τὸν ἱκανοποιοῦσε. Παρὰ τὴν διαρκὴ ἐπιθυμίαν του νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν βασανιστικῶν καθηκόντων του καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ στὸν τόπον του, ἔμεινε τελικὰ ὁμηρος τῶν καταστάσεων καὶ αὐτοπαγιδεύτηκε στὶς οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις καὶ ἐκκρεμότητές του, παραμένοντας στὴν Πόλιν ἐπὶ ὀλόκληρην ὀκταετίαν.

Επίσης ή παροῦσα ἐργασία ἔρριξε ἅπλετο φῶς στὸν τρόπο ζωῆς καὶ τὶς καθημερινὲς ἀσχολίες τοῦ Δημητρίου Περρούκα ἐπὶ τῇ βάσει ἑκατοντάδων γραπτῶν ἀρχειακῶν τεκμηρίων, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ παρουσιάστηκαν ἐδῶ σὲ τόση ἔκταση. Ἀποδείχτηκαν οἱ οικονομικὲς καὶ ἐμπορικὲς ἀσχολίες του, οἱ ποικίλες ἐξυπηρετήσεις Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἡ συχνὴ ἐπικοινωνία του μὲ τοὺς συγγενεῖς του καὶ ἰδιαίτερα μὲ τὸν ἀδελφό του Ἰωάννη, οἱ διάφορες παραγγελίες ποὺ ἔδωσε ἐνίοτε στὸ Ἄργος καὶ αὐτὲς ποὺ κατὰ καιροὺς ἔλαβε στὴν Πόλη ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του γιὰ τὴν ἀποστολὴ διαφόρων πραγμάτων, καθὼς καὶ ἄλλες «ιδιωτικοῦ» χαρακτῆρα ὑποθέσεις ποὺ χειρίστηκε καὶ προβλήματα ποὺ ἀντιμετώπισε.

Παράλληλα καὶ μέσω αὐτῶν τῶν ἀσχολιῶν καὶ δραστηριοτήτων τοῦ Δημητρίου φωτίστηκαν ἐνδιαφέρουσες πτυχὲς τῆς οἰκογενειακῆς, κοινωνικῆς, οικονομικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τῆς ἀρχοντικῆς τάξης στὴν Τουρκοκρατούμενη Πελοπόννησο. Πιὸ συγκεκριμένα, φωτίστηκαν οἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς καὶ οἱ σχέσεις μεταξὺ προεστῶν καὶ κρατούντων, ποὺ κατὰ τὰ τελευταῖα προεπαναστατικὰ χρόνια χαρακτηρίζονταν ἀπὸ πνεῦμα συνεργασίας. Ἰδίως ἀπὸ τὶς γενόμενες ἐκατέρωθεν ποικίλης φύσεως «παραγγελίες» ἐμάθαμε πολλὰ γιὰ τὸν τρόπο ζωῆς τῶν ἀρχόντων, γιὰ τὴν ἐνδυση, ὑπόδηση, τροφὴ καὶ οἰκιακὴ οἰκονομία τους, γιὰ τὴν ἀλληλογραφία τους, γιὰ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμά τους, γιὰ τὶς οἰκοδομικὲς πρακτικὲς τους καὶ κυρίως γιὰ τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ μας, λόγια καὶ δημῶδη, ποὺ παρὰ τὴν πρόσμιξή της μὲ ἀλλογενῆ στοιχεῖα δὲν ἔχασε ποτὲ τὴ ζωντάνια καὶ τὴν παραστατικότητά της.

SUMMARY

Elias Yannikopoulos, *Views of the everyday life of Dimitrios Perroukas as vekil in Constantinople (1813-1821)*.

In this paper we study more than 400 unedited documents (letters) of the Perroukas family's Archives that refer to the way of life of Dimitrios Perroukas who was "vekil" in Constantinople during the years 1813-1821. We demonstrate that Dimitrios went to the capital of Ottoman Turkey, not in 1812 but in the year 1813, and that he went firstly as vekil of the town and province of Argos and later (at the beginning of 1817) as vekil of the whole Moreas (Peloponnese). Also, we present ample historical evidence about his private activities, his way of life, and his economic and social difficulties.

Ἐποψη τοῦ φρουρίου καὶ τῆς πόλεως τοῦ Ἄργους (V. Coronelli, *Universus Terrarum Orbis*, Padova 1713)